

Socioekonomické a humanitní studie
Socio-Economic and Humanities Studies

- Marek FRYŠTÁK
Vybrané juristické, kriminologické a viktimologické aspekty extremismu
Selected Legal, Criminological and Victimological Aspects of Extremism
- Vendula HYNKOVÁ
Impact of supply-side inflation on military expenditures across world
regions during 2019–2023
- Daniel LENGHART, Natálie BAJEROVÁ
Symbiosis of Sweetness? Navigating Sugar Dating through Evolutionary
Insights and Philosophical Inquiry in Modern Era
- Kamila TIŠLEROVÁ, Zuzana KVÍTKOVÁ
Jak zaktivizovat občanskou společnost? Možnosti aplikace marketingového
konceptu „společné tvorby hodnoty“
How to engage civil society? Possibilities of the marketing concept
“value co-creation” application

VYDAVATEL / PUBLISHER: AMBIS vysoká škola, a.s.

Lindnerova 575/1, Libeň, 180 00 Praha 8

IČ: 61858307

REDAKCE / EDITORIAL OFFICE

ŠÉFREDAKTOR / EDITOR IN CHIEF: Milan Křápek (milan.krapek@ambis.cz)

EDITOR ANGLICKÉ VERZE / ENGLISH EDITOR: Markéta Pokorná (marpok@gmail.com)

VÝKONNÝ REDAKTOR / EXECUTIVE EDITOR: Olga Puldová (olga.puldova@ambis.cz)

REDAKČNÍ RADA / EDITORIAL BOARD

ČLENOVÉ REDAKČNÍ RADY / MEMBERS OF EDITORIAL BOARD:

Ahmad Aljarah — University of Salamanca, Spain, ESP

John Anchor — University of Huddersfield, GB

Zdeněk Caha — Institute of Technology and Business in České Budějovice, CZ

Jan Čadil — Unicorn University, CZ

Subhankar Das — Duy Tan University, VNM

Irada Dzhalladova — Kyiv National Economic University, UKR

Piotr Gorzelannczyk — Stanislaw Staszic State University of Applied Sciences Pila, PL

Monika Hudáková — Bratislava University of Economics and Management, SK

Fabian Christandl — Fresenius of Applied Sciences Cologne, DE

Margarita Išoraitė — Vilniaus kolegija/University Applied Sciences, LTU

Václav Kupec — Prague University of Economics and Business, CZ

Veronika Linhartová — AMBIS University, CZ

Jan Lojda — Institute of Technology and Business in České Budějovice, CZ

Ivan Malý — Masaryk University in Brno, CZ

Juraj Nemec — Matej Bel University in Banská Bystrica, SK

Ladislav Průša — Research institute for labour and social affairs – RILSA, CZ

Milan Jan Půček — AMBIS University, CZ

Renata Skýpalová — AMBIS University, CZ

Lukáš Stárek — AMBIS University, CZ

Ivo Svoboda — AMBIS University, CZ

Jelena Titko — EKA University of Applied Sciences, LVA

Andrea Tomášková — AMBIS University, CZ

Lukáš Vartiak — Comenius University Bratislava, SK

František Vlach — AMBIS University, CZ

Přebírání materiálů je povoleno s prokazatelným souhlasem autora a redakční rady.

Reproduction of articles is subject to explicit prior consent of the author and the Editorial Board.

GRAFICKÁ ÚPRAVA A SAZBA / LAYOUT AND TYPESETTING: Leona Kubišová (leona.kubisova@seznam.cz)

REGISTRAČNÍ ČÍSLO / EVIDENCE NUMBER: MK ČR E 19842

ISSN ONLINE VERZE / ISSN OF THE ONLINE VERSION: ISSN 1804-6800

URL: sehs.ambis.cz

PERIODICITA / PERIODICITY: Bianually

Vyšlo v Praze v říjnu 2025. / Published in Prague on October 2025.

OBSAH ČÍSLA

EDITORIAL

MILAN KRÁPEK 2

ODBORNÉ STATĚ / SCIENTIFIC ARTICLES

MAREK FRYŠTÁK 5

Vybrané juristické, kriminologické a viktimologické aspekty extremismu
Selected Legal, Criminological and Victimological Aspects of Extremism

VENDULA HYNKOVÁ 27

Impact of supply-side inflation on military expenditures across world regions
during 2019–2023

DANIEL LENGHART, NATÁLIE BAJEROVÁ 47

A Symbiosis of Sweetness?

Navigating Sugar Dating through Evolutionary Insights and Philosophical Inquiry
in Modern Era

KAMILA TIŠLEROVÁ, ZUZANA KVÍTKOVÁ 65

Jak zaktivizovat občanskou společnost? Možnosti aplikace marketingového
konceptu „společné tvorby hodnoty“

How to engage civil society? Possibilities of the marketing concept
“value co-creation” application

EDITORIAL

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

aktuální číslo našeho časopisu přináší obsah, který je tentokrát komornější, avšak tematicky mimořádně podnětný. Zaměřujeme se především na jevy ve společnosti – ať už jde o právní, kriminologické a viktimologické aspekty extremismu, možnosti aktivizace občanské společnosti prostřednictvím konceptu „společné tvorby hodnoty“, filosoficko-sociologickou reflexi fenoménu sugar datingu, a v neposlední řadě také analýzu dopadů nabídkové inflace na vojenské výdaje napříč světovými regiony v letech 2019–2023. Každý z příspěvků přináší jiný pohled na aktuální jevy, jež zasahují nejen naši společnost, ale i mezinárodní prostředí. Věříme, že i v menším rozsahu naleznete inspiraci a podněty k přemýšlení.

S pozdravem

Mgr. Milan Křápek, Ph.D.

šéfredaktor

Dear Readers,

the latest issue of our journal offers a more intimate content that is, however, still extremely thought-provoking. In particular, it focuses on societal phenomena including legal, criminological and victimological aspects of extremism, the possibilities of activating civil society through the concept of ‘value co-creation’, a philosophical and social reflection of sugar dating and, last but not least, an analysis of the impacts of supply-side inflation on military spending across world regions in 2019–2023. Each article offers a unique perspective of the current issues that affect our society as well as the international environment. We truly believe that you will find inspiration and food for thought despite the smaller than usual size of our journal.

Yours sincerely,

Mgr. Milan Křápek, Ph.D.

Editor-in-Chief

VYBRANÉ JURISTICKÉ, KRIMINOLOGICKÉ A VIKTIMOLOGICKÉ ASPEKTY EXTREMISMU

SELECTED LEGAL, CRIMINOLOGICAL AND VICTIMOLOGICAL ASPECTS OF EXTREMISM

Marek Fryšták

ABSTRAKT

Problematika trestných činů souvisejících s extremismem patří mezi nejaktuálnější témata současné doby v České republice, resp. v celé Evropě. Článek vychází z toho, že neexistuje žádná univerzální definice extremismu, kdy policejní orgán a státní zastupitelství a Ministerstvo vnitra pracují se svou vlastní definicí, nebo tento pojem nevymezují vůbec. Stěžejní část článku pak pojednává o vybraných juristických, kriminologických a viktimologických aspektech extremismu se zdůrazněním významu prevence. Článek je obohacen související kazuistikou, judikaturou a statistickými údaji.

Klíčová slova: *extremismus, definice, trestné činy z nenávisti, kazuistika, judikatura, statistiky, pachatel, oběť, prevence*

JEL klasifikace: K14 Criminal Law, K19 Other

ABSTRACT

The issue of crimes related to extremism is one of the most topical issues of our time, not only in the Czech Republic, but throughout Europe. It focuses on the fact that there is no universal definition of extremism. Each of the law enforcement authorities works with its own definition, which are basically identical and overlapping in their content, or they do not define extremism at all. The main part of the article then discusses selected aspects of this phenomenon, which is associated with hate crimes in the Czech environment, taking into account related case law and statistical data. In this context, it also gives attention to the perpetrators, their victims and, of course, the issue of prevention.

Key words: *extremism, definition, hate crimes, case law, statistics, offender, victim, prevention*

JEL Classification: K14 Criminal Law, K19 Other

ÚVOD

Extremismus – na první pohled exoticky znějící pojem, který dnes již patří do repertoáru většiny novinářů a do výzbroje řady politiků, ale nejsou ho ušetřeni ani řadoví občané. Pojem, který získal velkou popularitu zejména proto, že odpovídá hlavnímu požadavku dnešní doby. Je totiž neobyčejně flexibilní.

S tímto pojmem se vědomě, či nevědomě setkal každý z nás, a to jak ve veřejném prostoru, např. v rámci médií, tak i v rámci běžné konverzace. Aniž si to uvědomujeme, je reálné, že jej každý z nás taktéž i použil.

Pojem extremismus je termínem používaným v různých kontextech, přičemž v těchto kontextech získává různě široký obsah. Proto může docházet k nedorozumění při přecházení z politického kontextu do kontextu právního či kriminalistického.

Jde o termín matoucí a nejasný, což je dáno složitostí jeho vývoje jako konceptu a také jeho různorodým významem v průběhu času. Je důležité si uvědomit, že historie problému extremismu a historie samotného pojmu extremismu nejsou identické, protože v různých obdobích a pod různými myšlenkovými proudy mohl být termín „extremismus“ chápán různě. Jinými slovy, v průběhu času mohou být s pojmem extremismus spojeny různé problémy (Danics a Tejchmanová, 2017).

Extremismus je obecně chápán jako výstřední či krajně radikální postoj a s tím jsou spojeny i související činnosti. Z nejobecnějšího hlediska lze extremi-

smus charakterizovat jako výrazné odchýlení jednotlivce nebo skupiny od obecně zavedených norem.

Bývá taktéž chápán a definován jako jev, ideologie či aktivita. Někdy bývá chápán jako protiprávní činnost, jindy jako kriminogenní faktor. Myšlenkovou podstatou extremismu jsou různé ideologie, kterým je společné zpochybňování demokratických základů společnosti či některých základních lidských práv a svobod (Bláha et al., 2007).

Extremisté se zpravidla vymezují proti stávajícímu systému a volají po jeho zásadní reformě, případně rovnou svržení. Jelikož však většinová společnost jejich myšlenky nesdílí, případně je vnímá rovnou jako zavrženíhodné, jsou často ostrakizováni, perzekvováni a odsuzováni do doby, než se jim podaří přesvědčit větší část společnosti k tomu, aby se přidala na jejich stranu. Poté následuje svržení, případně kompletní reforma dosavadního politického systému a extremisté nastolí systém zcela nový, během kterého se z těchto dřívějších extremistů stane vládnoucí většina a role extremistů se přenesou na odpůrce tohoto nového systému.

Cílem uvedeného článku je podívat se na problematiku extremismu prizmatem jeho jednotlivých vybraných aspektů juristických, kriminologických a viktimologických. Rozbor těchto aspektů nemá ambici být komplexním pojednáním, protože takové pojetí zpracování by vysoce překračovalo možnosti tohoto článku. V jejich rámci budou tedy primárně zmíněny základní obecné souvislosti. V rámci článku nelze zapomínat ani na obtížnost vymezení pojmu extremismus a aspekt prevence. Právě prevence (Firstová a Zámek, 2001, s. 204) je v kontextu zpracovávaného tématu zásadní, proto v jejím rámci vyzdvihneme zejména edukaci učitelů, která by měla začít již na středních školách, kdy tito následně budou schopni pozitivně působit na své žáky a studenty.

LZE DEFINOVAT POJEM EXTREMISMUS?

Jednotná, obecně uznávaná definice a ani zákonné vymezení pojmu extremismus neexistuje. Je to proto, že tento pojem, resp. extremistické hnutí se neustále vyvíjí, reaguje na aktuální společenské problémy, extremistické skupiny získávají stále nové členy. To způsobuje jeho aktuálnost a je tak palčivým problémem každé demokratické společnosti.

Pokud bychom se totiž o takovou jednotnou a všeobecně uznávanou a akceptovanou definici pokusili, byla by tato velmi obsáhlá a je otázkou, zda by byla ku prospěchu, či nikoliv. Je totiž možné, že by s ohledem na výše uvedené omezovala v činnosti orgány mající ve své působnosti boj s terorismem a extremismem, a to zejména Policii České republiky – Národní centrálu proti terorismu, extremismu a kybernetické kriminalitě služby kriminální policie a vyšetřování, která vznikla k 1. 1. 2023, jejíž působnost v této oblasti je založena Pokynem policejního prezidenta č. 103/2013, o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení (Čáp, 2024, s. 83–96).

Význam slova extremismus pochází z latinského slova „extremus“, což znamená v českém překladu nejkrajnější, ale zároveň i nejzazší, nejvzdálenější, výstřední, krajně radikální či extrémní (ABZ.cz, 2025; Vegrichtová, 2023, s. 16).

S ohledem na neexistenci jednotné definice pojmu extremismus je třeba poukázat na to, jak s tímto pojmem z hlediska obsahu pracují v rámci své působnosti zejména orgány činné v trestním řízení, a to policejní orgán představovaný Policií České republiky a Bezpečnostní informační službou a státní zastupitelství. S vlastní definicí pracuje i Ministerstvo vnitra ČR.

Ministerstvo vnitra pracuje ve své koncepční činnosti s pojmem extremismus jako s vyhraněnými ideologickými postoji, které vybočují z ústavních, zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance a útočí proti základním demokratickým ústavním principům a jimi chráněným hodnotám. Extremismus je tedy vnímán jako podhoubí aktivit zaměřených proti ústavnímu zřízení (Ministerstvo vnitra ČR, 2025).

Policie České republiky pro svoji činnost spočívající v potírání kriminality definuje extremismus jako protiprávní činnost vycházející zejména z politických a náboženských úmyslů, které jsou namířeny proti základním lidským a politickým právům a svobodám, demokratickým základům státu, svrchovanosti a územní celistvosti státu.¹ Tento pojem pak velmi často spojuje s pojmem extremisté.²

1 Závazný pokyn policejního prezidenta č. 182/2016, o činnosti na úseku extremismu a terorismu.

2 Herceg za extremistu považuje osobu, která se vyznačuje zejména odmítáním všeobecně závazných právních předpisů a vysokou mírou názorové, rasové nebo etnické nesnášenlivosti; absencí hmotné pohnutky a motivací protiprávního jednání s prvky agresivity a brutality, agresivním chováním pro-

Nejvyšší státní zastupitelství nemá vlastní definici tohoto pojmu a fakticky se pojem extremismus v podstatě opustil a nahradil termínem trestných činů z nenávisti (hate crimes),³ jelikož tento pojem je problematický pro jeho nepřesnost, vágnost a nejasný obsah. Naopak pojem trestné činy z nenávisti se vztahuje na všechny ty, jež mají nenávislnou pohnutku jako znak základní nebo kvalifikované skutkové podstaty, jelikož pojem extremismus by byl značně zužující. Interní metodika NSZ se věnuje pouze vymezení toho, co jsou to trestné činy z nenávisti a extremistické trestné činy, jak bude zmíněno dále.

Bezpečnostní informační služba pojem extremismus nijak nedefinuje a nepoužívá jej. Ve svých neутajovaných výročních zprávách totiž pracuje s pojmy extremistická scéna či radikalizace, aniž by blíže vysvětlovala, co pod nimi chápe (Bezpečnostní informační služba, 2023).

Dalším pojmem, který úzce souvisí s extremismem, je radikalismus. Původně je tohle slovo odvozeno od latinského „radix“ znamenající kořen. Byť se pojmy extremismus a radikalismus mohou jevit jako synonyma a jsou v médiích takto používána, jedná se o slova sobě blízká, avšak ne totožná. Radikální postoje osoby lze charakterizovat jako tendence ke změně politických poměrů, jež se pohybují v ústavním rámci a nevedou k odstranění demokratického systému, tak jako v případě extremismu (Koudelka, 2018, s. 10).

Jednotlivé extremistické aktivity lze podle způsobu prosazování daných cílů zásadně rozdělit do tří skupin (Bláha, Kučera ml. a Kučera st., 2007, s. 121).

První usiluje o realizaci vysoce ušlechtilých a humánních ideálů, ale způsobem, který v určité míře narušuje zákon. Jedná se však o skupinu, která prosazuje humánní hodnoty nežádoucím způsobem.

Příslušníci druhé skupiny své představy o fungování společnosti prosazují způsobem, který jim umožňuje platný právní řád.

jevujícím se fyzickými aktivitami v souvislosti s konáním společenských akcí, které směřují ke způsobení fyzické újmy osobám, škodám na majetku nebo které jsou způsobilé narušit veřejný pořádek. Blíže in HERCZEG, J. Trestné činy z nenávisti.: Praha, ASPI, 2008, s. 12.

3 Herceg trestné činy z nenávisti definuje jako trestné činy motivované rasou, etnickým původem, náboženstvím a jinou nenávistí, které jsou znakem základní skutkové podstaty či kvalifikované skutkové podstaty. Blíže in HERCZEG, J. Trestné činy z nenávisti.: Praha, ASPI, 2008, s. 12.

Příslušníci třetí skupiny se snaží o realizaci svých nelidských a protizákonných idejí protizákonnými a nehumánními způsoby. Právě členy této třetí skupiny vnímá většina společnosti (občanů) jako extremisty.

Mezi jednotlivými autory neexistuje shoda na členění extremismu. Chmelík dělí extremismus do čtyř směrů, kterými jsou extremismus pravicový, levicový, politický a náboženský fundamentalistický. Danics a Kamín naopak extremismus dělí na extremismus politický (který dále člení na extremismus pravicový a levicový), náboženský a tzv. nové extremistické směry, ke kterým zařazují extremismus etnický, regionální a environmentální. Černý k dělení extremismu využívá kritérium primární a sekundární politické orientace. V návaznosti na primární politickou orientaci pak dělí extremismus na pravicový a levicový, v návaznosti na sekundární politickou orientaci na extremismus náboženský, ekologický a nacionalistický (Chmelík, 2012, s. 425; Danics a Kamin, 2008, s. 151; Černý, 2005, s. 207).

VYBRANÉ JURISTICKÉ ASPEKTY

Extremistické postoje jsou způsobitelné přejít v aktivity, které působí, ať již přímo, nebo v dlouhodobém důsledku, destruktivně na stávající demokratický politicko-ekonomický systém, tj. snaží se nahradit demokratický systém systémem nedomokratickým (totalitním nebo autoritářským režimem, diktaturou, anarchií).⁴

Zejména v souvislosti s rasově motivovanou trestnou činností se můžeme setkat s pojmem extremistická trestná činnost nebo trestná činnost s extremistickým podtextem. Pod tímto pojmem Ministerstvo vnitra rozumí ty formy trestné činnosti, o nichž je důvod se domnívat, že byly extremistickými postoji motivovány nebo ovlivněny. Alternativně lze v řadě případů používat i pojmu kriminalita motivovaná rasovou, národnostní nebo jinou sociální nenávistí. Jde o jednání, které naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu a jeho pohnutkou je apriorní nenávist vyplývající z příslušnosti adresáta útoku k rase, národnosti, náboženství, třídě či jiné sociální skupině, přičemž specifickým typem zařaditelným do této kategorie kriminality jsou také útoky proti symbolům či představitelům

⁴ Aktivitami o záměrech a činnostech namířených proti demokratickým základům, svrchovanosti a územní celistvosti České republiky se podle § 5 odst. 1 písm.) zákona č. 1538/1994 Sb. o zpravodajských službách zabývá Bezpečnostní informační služba.

existujícího společenského systému, jsou-li motivovaná apriorní nenávistí vůči němu. Takové trestné činy se označují jako trestné činy z nenávisti (Fryšták, Čep a Kandová, 2025, s. 147–166; Fryšták, 2016, s. 164–167).

V praxi se tak jedná o řadu trestných činů napříč jednotlivými hlavami trestního zákoníku, a to dosti často se znakem skutkové podstaty spočívající zejména v tom, že k protiprávnímu jednání dojde na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání. Jde např. o trestné činy v § 352, § 355, § 356, § 403, § 404 a § 405⁵ trestního zákoníku (Ministerstvo vnitra ČR, 2010). Nelze opomenout, že podstatnou roli zde může hrát i sexuální orientace.

U uvedené skupiny trestných činů přetrvává určitá pojmová nejednoznačnost. Často se pro ně souhrnně používá pojem extremistické trestné činy, což však může svádět k tendenci zjišťovat, zda jejich pachatelé jsou „extremisté“, a v případě negativního zjištění rezignaci na dovození trestní odpovědnosti. Zejména u právní kvalifikace podle § 352, § 355 a § 356 trestního zákoníku je vhodnější používat pojem nenávistné trestné činy, případně předsudečné trestné činy (v mezinárodním kontextu je užíván pojem hate crimes). Extremistickými trestnými činy v užším slova smyslu jsou zejména trestné činy podle § 403 a § 404 trestního zákoníku, zatímco trestný čin podle § 405 trestního zákoníku může spadat podle okolností případu do obou kategorií. Pojmové rozlišení má však u postihu dané trestné činnosti spíše pomocnou, a nikoliv zásadní roli.⁶

⁵ Pro praktický příklad uvádíme odsouzení za přečin popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia podle § 405 trestního zákoníku, kdy v roce 2019 byl pravomocně odsouzen Břetislav Olšer, který jako vedoucí redakce dezinformačního webu Rukojmi.cz zveřejnil článek, v němž zpochybňuje a zlehčuje zvěrstva, která se děla v někdejším koncentračním táboře pro Romy v Letech u Písku, s tím, že „projekt pracovního tábora v Letech stojí i dnes za úvahu, jestli by nemělo význam naučit i dnešní Cikány socializaci a pracovním návykům. Zatahování nacistů a holokaustu do historie tábora, který nebyl obehnan ostatními ploty a kde měli dozor jen čeští četníci, je brutální a neomluvitelné zkreslování historie našeho vlastního státu“. Nelze opomenout ani „tzv. Osvětimskou lež“ popírající holokaust. Po ruské invazi na Ukrajinu v roce 2022 ustoupilo popírání holokaustu a všech jeho praktik na české dezinformační scéně do pozadí, respektive její tato scéna začala prezentovat výhradně tak, že hlavními pomahači nacistů při vyhlazování jiných národů byli Ukrajinci a že Ukrajina je i v současnosti stát založený na fašistických kořenech.

⁶ Konzultace se státní zástupkyní OSZ Praha 1 ze dne 12.3.2025.

Jako trestné činy z nenávisti bychom tak mohli stručně charakterizovat všechny ty trestné činy, jež mají nenávistnou pohnutku jako znak základní nebo kvalifikované skutkové podstaty. V českém trestním zákoníku totiž není obsažen žádný trestný čin pod názvem extremismus.

V oblasti hate crime se nadále negativně projevuje pokračující ruská agrese na Ukrajině a velké množství ukrajinských uprchlíků v České republice. Významnou roli při postupu aplikační praxe nadále plní stanovisko NSZ k vybraným trestněprávním aspektům schvalování ozbrojených akcí v souvislosti s válečným konfliktem na Ukrajině ze dne 2. 3. 2022 sp. zn. 1 SL 117/2022, které mimo jiné přehledně definuje hlediska, která by měla být hodnocena při posuzování nenávistné trestné činnosti s přihlédnutím k tomu, že svoboda projevu je sice jedna ze základních lidských svobod, ale není neomezená. Obdobný přístup byl zvolen i krátce po zahájení aktuálního palestinsko-izraelského konfliktu agresí hnutí Hamás na území Izraele dne 7. 10. 2023. Na možnou trestnou činnost generovanou v souvislosti s tímto konfliktem reagovalo NSZ stanoviskem ze dne 30. 11. 2023 sp. zn. 1 SL 732/2023, v němž vedle historických a politických souvislostí poukázalo na zásadní trestněprávní aspekty, v intencích českého právního řádu, jejichž hranice se odvíjí od ústavně chráněné svobody slova, jakož i práva shromažďovacího, realizovaného k vyjádření politických názorů. Verbální i symbolické projevy schvalující teroristický útok palestinského hnutí Hamás ze dne 7. 10. 2023, jakož i vyjadřující sympatie samotnému hnutí Hamás, potažmo související nenávistné projevy vůči jedné ze stran izraelsko-palestinského konfliktu, jsou způsobilé naplnit znaky některých trestných činů obsažených ve zvláštní části trestního zákoníku. Hodnocení povahy předmětných projevů záleží na pečlivém posouzení konkrétních okolností jednotlivých případů v celém jejich kontextu, uvážení možnosti vyvození trestní odpovědnosti z hlediska kolize takových jednání s ochranou svobody projevu a v neposlední řadě jejich způsobilosti naplnit znaky skutkové podstaty konkrétního trestného činu či přestupku. Neméně důležitá je otázka zajišťování důkazů a prokazování rozhodných skutkových okolností (Nejvyšší státní zastupitelství, 2023).

Z čtené judikatury Ústavního soudu k výše uvedené problematice bychom obšírněji připomněli rozhodnutí zdůrazňující, že přes nepochybnost garance základních práv (včetně svobody projevu a práva shromažďovacího) pro každé-

ho je právem i povinností demokratického státu přiměřenými prostředky bránit sebe sama i společnost, kterou reprezentuje, proti destruktivním útokům ze strany těch hnutí a jednotlivců, kteří popírají a zpochybňují (a už tím byť i jen plíživě likvidují) základní demokratické hodnoty. Demokracie by sama sebe přivedla ke zkáze, jestliže by se názory a jednáním menšiny cítila zavázána k opatřením, jež by již odporovala její základní hodnotové orientaci. Jinými slovy, garance základních práv jsoucím jedním z fundamentálních prvků demokratického právního státu nelze zaměňovat za slabost demokracie či její neschopnost obrany. Demokracie, která by bezvýhradně odmítla používat proti svým protivníkům státní moc, otevírala by bránu nejen anarchii, ale i totalitě. Sama by se tak zpronevěřila svým základním úkolům, k nimž v neposlední řadě patří i ochrana hodnotového řádu manifestovaného v historickém vývoji právě zabezpečováním základních lidských práv a svobod. Právo menšiny na vyjádření jejího politického postoje nesmí být zaměňováno za právo libovolnými prostředky hlásat zlo; povinnost demokratického právního státu (nesvázaného s žádnou výlučnou ideologií) uplatňovat státní moc v mezích a způsobem stanovených zákonem nelze pak zaměňovat s rezignací čelit projevům zla a nenávisti i takovými prostředky, jež se šířitelům těchto projevů mohou jevit jako tvrdé.

Historie ukazuje, jak nedozírné následky může mít, pokud demokratické režimy nejsou schopny či ochotny bránit se brutálnímu odhodlání svých nepřátel. Jestliže je tedy demokracie ohrožena, je povinna – byť proporcionálně a s vědomím, že jí zvolené metody musí být zcela jiné než metody odpůrců demokracie – výjimečně omezit některé principy, na nichž stojí (např. i svobodu slova či shromažďovací právo apod.). Pouze tak je schopná ubránit se atakům těch, kteří primárně mají za cíl demokracii zlikvidovat.

V této souvislosti je třeba připomenout, že svoboda projevu se nevztahuje pouze na informace a myšlenky, které jsou přijímány pozitivně nebo jsou považovány za neurážlivé nebo nedůležité, ale také na ty, které pohoršují, šokují nebo ruší.⁷

Tyto (změkčující) závěry nelze vztahovat na zcela extrémní a nenávislné projevy (tzv. hate speech). Omezení, či dokonce trestní postih projevů budou nezbytně nutné v demokratické společnosti tehdy, pokud budou tyto projevy (explicitně,

⁷ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 2. 11. 2001, sp. zn. 29221/95 ve věci Stankov a Sjednocená makedonská organizace Ilinden proti Bulharsku.

ale i implicitně) obsahovat výzvy k násilí či k popírání, zpochybňování, schvalování nebo ospravedlňování zločinů proti lidskosti spáchaných v minulosti (srov. např. tzv. Osvětimskou lež), jakož i k podpoře a propagaci hnutí směřujících k potlačení základních lidských práv a svobod, a to zvláště ve vztahu k některým minoritám. V případě nenávistných projevů přitom není možné zkoumat pouze jejich prvoplánový obsah, nýbrž i jejich celkový kontext, tj. především místo, čas a způsob projevu. To se týká např. projevů pronášených v blízkosti problémových lokalit, míst historicky, nábožensky či jinak spjatých s určitou menšinou (proti níž následné projevy směřují), nebo jejichž (i třeba skrytým) cílem bude „připomínka“ výročí souvisejícího s lidským utrpením nastalým v dějinách Evropy 20. století právě v důsledku selhání obranných schopností demokracie. V každém případě však musí být předmětný projev za hranou ochrany nikoli jen hypoteticky; aby mohl být postižen, musejí souvislosti jeho realizace vybočovat z naznačených mantinelů.⁸

STATISTICKÉ ÚDAJE

Pokud se bavíme o problematice extremismu, nelze opomenout statistické údaje s ní související. Celkově bylo na území České republiky v roce 2024 registrováno 173 322 trestných činů. Na tomto čísle se tedy činy s nenávistným podtextem podílely 0,09 %. V meziročním srovnání došlo k poklesu zjištěných nenávistných činů o 22. V kontextu statistických údajů o celkové registrované trestné činnosti a trestné činnosti s nenávistným podtextem se za období let 2016–2025 pohybuje na hodnotě 0,1 %. Byť jde opravdu o zanedbatelný počet, nejde tento údaj podceňovat a je třeba, aby příslušné orgány zajišťující v České republice dodržování práva na tento počet reagovaly, jak bude dále uvedeno v části článku týkající se prevence.

V roce 2024 bylo Policií ČR zjištěno 159 trestných činů s nenávistným podtextem. Z výše uvedených trestných činů bylo objasněno 55,3 %, tj. 88 (v roce 2023 to bylo 45,9 %, tj. 83 tr. č.). Za rok 2024 bylo evidováno celkem 119 stíhaných osob u skutků s nenávistným podtextem (Ministerstvo vnitra ČR, 2024, s. 19). Data nereflktují latentní kriminalitu, nezohledňují skutky, které z rozličných důvodů nebyly odhaleny, nahlášený, a tak evidovaný.

⁸ IV.ÚS 2011/10 ze dne 28. 11. 2011, sp. zn. N 201/63 SbNU 339.

Dle statistických dat Ministerstva spravedlnosti vyplývá, že v roce 2024 bylo v České republice stíháno celkem 30 780 osob (v případě zkráceného přípravného řízení se jednalo celkem o 37 235 osob). Obžalováno bylo v roce 2024 celkem 26 906 osob (u 35 087 osob byl podán návrh na potrestání). Podíl trestných činů spáchaných z rasových, národnostních či jiných nenávistných pohnutek na celkovém objemu kriminality byl i v roce 2024 spíše minimální. Podíl stíhaných osob (+ zkrácené přípravné řízení) za trestné činy spáchané z rasové, národnostní a jiné nenávistné pohnutky k celkovému počtu stíhaných osob (+ zkrácené přípravné řízení) činil 0,23 %. V případě obžalovaných osob (+ podané návrhy na potrestání) za trestné činy spáchané z rasové, národnostní a jiné nenávistné pohnutky k celkovému počtu obžalovaných osob (+ podané návrhy na potrestání) se jednalo o 0,18 %. Byť se jedná o nízký podíl, nelze tento typ trestné činnosti v žádném případě podceňovat. V roce 2024 došlo oproti roku 2023 k nárůstu celkového počtu stíhaných osob pro trestné činy spáchané z rasových, národnostních a jiných nenávistných pohnutek (celkem 159 stíhaných osob; +38 oproti roku 2023). Vzrostl i počet obžalovaných osob (celkem 114 obžalovaných osob; +24 oproti roku 2023). Pro sledované období 2016–2024 se rok 2024 s celkovým počtem 114 obžalovaných osob řadí k průměrným hodnotám (minimum 72 osob; maximum 159 osob) počtu obžalovaných osob pro tuto trestnou činnost (Ministerstvo vnitra ČR, 2024, s. 24–25).

Pokud bychom se podívali na statistické údaje Ministerstva spravedlnosti za období let 2016–2025, tak počet stíhaných osob za uvedenou trestnou činnost se pohybuje v rozpětí 86–99 osob a počet obžalovaných v rozpětí 74–92 osob. Vybočením z tohoto rozmezí byl v obou případech rok 2018 a 2023. V prvně uvedeném roce byl počet stíhaných osob 144 a obžalovaných 128. V roce 2023 byl počet stíhaných osob 59 a obžalovaných 43. Byť na první pohled mohou tyto údaje působit jako velký výkyv ve zmiňovaném období, s ohledem na podíl trestné činnosti s nenávistným podtextem na celkové registrované trestné činnosti, nelze tento výkyv považovat za podstatný a Ministerstvo spravedlnosti jej proto nijak nekomentuje.

VYBRANÉ KRIMINOLOGICKÉ ASPEKTY

Ve vztahu ke kriminogenním faktorům by se dalo shrnout, že je obecně známý fakt, že v České republice je silný rasismus, sexismus a homofobie. Existují strany a proudy, které toho umně využívají. Naše společnost pohlíží na občany z Ukrajiny a Vietnamu jako na levnou pracovní sílu. Mnohdy odsuzujeme lidi z jiných kultur, bojíme se osob jiné barvy pleti a máme strach z islámu. Negativně se díváme na lidi s nižším sociálním statusem a samostatnou kapitolou je vztah k Romům. Z toho samozřejmě nelze dovozovat, že by osoby s těmito sklony měly automaticky tendenci páchat trestnou činnost.

Sklony k radikálnímu či dokonce extremistickému vidění světa jsou signifikantní zejména pro mladou generaci. Je poměrně konzistentní skutečností, že mezi členy a přívrženci extremistických skupin dominují mladí lidé (Vegrichtová, 2023, s. 39).

Mezi kriminogenní faktory patří, že mladí touží po tom, aby se něco dělo, aby jejich ubíjející každodenní rutina byla přerušena dobrodružstvím či nějakou akcí, která by je zviditelnila. Touží po tom, aby někam „patřili“, aby se mohli přidružit k nějakému pro ně akceptovatelnému programu. Taková kritéria pak splňují právě skupiny s xenofobním programem, s levicovým, pravicovým či ekologickým extremistickým zaměřením, pseudonáboženské sekty a hnutí. Mladým pak vyhovuje i těmito skupinami upřednostňované černobílé vidění světa a transformování soudobých problémů do zjednodušujících hesel a hledání nepřítelů, který za to může. Vstupují do nich ale ne vždy z ideových důvodů, ale mnohdy jim vyhovuje, že jsou součástí něčeho zakázaného, či je láká pouhý adrenalin v rámci společných akcí (Vegrichtová, 2023, s. 40).

V roce 2024 lze zaznamenat trend v oblasti radikalizace a zacílení extremistické propagandy na děti a mládež. Jedná se o jejich individuální radikalizaci, často bez vazby na konkrétní ideologii. Právě na sociálních sítích a v kyberprostoru, kde tyto osoby tráví nejvíce času, pokračuje v posledních letech trend ve formě nenávistných komentářů a šíření nepravdivých tvrzení, resp. obrazových záznamů. Navíc, násilí je zde často v rámci diskusí normalizováno a legitimizováno.

Intenzivní zapojení mladých v extremistických skupinách, byť představuje majoritní podíl, neplatí absolutně. K příznivcům některých skupin patří i lidé starší 30 let a výjimkou nejsou ani osoby střední a starší generace. Podíl jejich

aktivit ale není mnohdy tak zřejmý jako u generace mladší, ale jejich vliv, působení a důsledky podpory extremismu mohou být kvalitativně intenzivnější. Pachatelé jsou zpravidla sociálně narušené osoby. Podle sociálního složení jde převážně o pachatele s nízkým vzděláním, nízkými příjmy, bez sociálního zázemí (Vegrichtová, 2023, s. 41).

Nelze vynechat ani společenské předsudky, jež jsou katalyzátorem nenávisti pachatele. Jedná se o předsudky a postoje pachatele, které se vyznačují absencí porozumění. Pachatelé si pod vlivem svého smýšlení zobecní určitou kategorii lidí, jež má, z jejich pohledu, nižší kvalitu než rasa pachatele. Tyto předsudky se pro pachatele jeví jako rozdílnosti mezi rasami a národy nebo jako rozdíly sociální a kulturní (Koudelka, 2018, s. 67).

V posledních letech dochází ve vztahu k trestným činům z nenávisti k výrazné proměně toho, jak, kdo a proč trestné činy z nenávisti páchá. Zažitá představa, že extremistickým pachatelem je ten, kdo je spojen s nějakým nenávisným politickým hnutím, je již překonaná. Objevuje se nám pachatel, který se od průměrné populace neliší, je naprosto nevýrazný a nikterak neprojevuje svoje názory. Nijak bychom nedovodili, že má extremistické tendence. Uvedené je zřejmé mimo jiné z řady trestních kauz souvisejících s válečným konfliktem na Ukrajině nebo s palestinsko-izraelským konfliktem.⁹

ZPRÁVY O EXTREMISMU NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Ve zprávách o extremismu na území České republiky do roku 2015 (Ministerstvo vnitra ČR, 2025) včetně se objevují údaje o pachatelích této trestné činnosti. Od dalšího roku tato informace již není v těchto zprávách obsažena, aniž by bylo, jakkoliv zdůvodněno, proč se tak stalo. Přesto lze s určitou mírou generalizace s těmito údaji pracovat i v současné době.

⁹ Uvádíme zde např. případ učitelky Martiny Bednářové, která byla dne 29. 5. 2025 nepravomocně odsouzena Obvodním soudem pro Prahu 6 za to, že před svými žáky popírala ruské válečné zločiny s tím, že ruská agrese na Ukrajině je omluvitelný způsob řešení situace. Soud v odvodnění rozsudku uvedl, že Martina Bednářová zneužila své postavení učitelky k šíření zavádějících výkladů vůči dětem, které neměly možnost kriticky reagovat. Dodal, že pokud by stejné názory vyslovila v soukromí, nebyla by trestně stíhána.

VZDĚLANOST PACHATELŮ

Z hlediska vzdělání se skladba pachatelů trestné činnosti mající extremistický podtext oproti minulým letům výraznějším způsobem nezměnila. Pouze došlo k mírnému nárůstu podílu osob s výučním listem na celkovém počtu pachatelů. Na prvním místě jsou v zastoupení 66 osob, tj. 44,0 % absolventi základních škol s výučním listem (v roce 2014 to bylo 62 osob, tj. 39,5 %). U druhého místa se jedná o absolventy základních škol bez kvalifikace. Tato kategorie je zastoupena 43 osobami, tj. 28,7 % (v roce 2014 46 osob, tj. 29,3 %). Pachatelů se středoškolským vzděláním je 24, tj. 16,0 % (v roce 2014 27 osob, tj. 17,2 %). Celkem 15 osob (10,0 %) spadá do kategorie cizinec, děti, nebo u nich nebylo zjištěno vzdělání.

VĚK PACHATELŮ

U pachatelů členěných dle věkových skupin došlo k mírným změnám. Stále nejvíce pachatelů pochází z kategorie 21–29 let, ale v roce 2015 se zvýšil podíl věkové skupiny 30–39 let. Posledně jmenovaná kategorie zahrnuje 49 osob, tj. 32,7 % z celkového počtu (v roce 2014 41 osob, tj. 26,1 %).

ČLENĚNÍ PODLE POHLAVÍ

Mezi pachateli trestných činů majících extremistický podtext stejně jako v letech minulých převládají muži. Oproti roku 2014 došlo k poklesu podílu žen, a to na 2 % (v roce 2014 to představovalo 8,3 %). Obecně klesl celkový počet vyšetřovaných žen na 3 (v roce 2014 to bylo 13 žen). Mužských pachatelů bylo 147 (v roce 2014 to bylo 144 mužů), což vzhledem k poklesu počtu vyšetřovaných žen znamenalo nárůst podílu mužů na 98 % (v roce 2014 to bylo 91,7 %).

Skutečnost, že mezi pachateli převládají muži, souvisí s obecným trendem, že v rámci celkové registrované trestné činnosti v České republice je tomu shodně. V roce 2023 tvořil celkový počet stíhaných a odsouzených žen shodně 16,4 %.

TRESTNÍ MINULOST

U členění pachatelů dle trestní minulosti tvoří podíl recidivistů celkem 54 %, tj. 81 osob (v roce 2014 to bylo 50 %, tj. 78 osob). Pachatelé, kteří již byli v minulosti vyšetřováni, představují 6 %, tj. 9 osob (v roce 2014 to bylo 9 %, tj. 14 osob).

Zbýlých 59 osob představuje 39 % pachatelů, kteří nevykazují nic z uvedeného (v roce 2014 to bylo 41 %, tj. 65). U jedné osoby se trestní minulost pachatele nepodařila zjistit (Vegrichtová, 2023, s. 44). Uvedené údaje odpovídají obecnému trendu podílu recidivistů na páchané trestné činnosti, který se dlouhodobě pohybuje mezi 45–55 % (Ministerstvo vnitra ČR, 2024, s. 7–10).

VYBRANÉ VIKTIMOLOGICKÉ ASPEKTY

Obětí trestného činu z nenávisti se může stát kdokoli z důvodu příslušnosti k určité rase, etnické skupině, národnosti, politickému přesvědčení, vyznání či nedostatku vyznání. Nezáleží na tom, zda oběť skutečně disponuje danou charakteristikou, nebo se tak pachatel pouze domníval.

Mezi oběti rasově motivovaných trestných činů se dlouhodobě řadí Romové, Vietnamci a Židé, od roku 2022 k nim přibyli Ukrajinci. Vlivem reálných, či vymyšlených situačních konfliktů se setkáváme i s dočasným nárůstem napětí mezi některými Romy a Ukrajinci. Od doby vrcholící migrační krize v letech 2015/2016 jsou jimi i migranti a samozřejmě muslimové. Mohou jimi být obecně osoby tmavší barvy pleti, které do České republiky přicestovaly jako turisté nebo pracovně, případně zde studují na vysokých školách. Obětí mohou být samozřejmě i osoby hlásící se k LGBT+ komunitě.

Výše uvedené znaky lze zároveň považovat za spouštěcí mechanismy k páchaní rasově motivované trestné činnosti. U tohoto druhu trestné činnosti nehraje významnou roli, jakého věku či pohlaví je oběť. K viktimizaci dochází na základě předem daných znaků oběti. Kvůli svým individuálním znakům oběť nemůže zvýšit bezpečnost svého života. Proces poškozování oběti je veden ve třech úrovních. První je bezprostřední oběť, která se stává zástupným cílem útoku. Druhou je skupina obyvatel, jíž je oběť příslušníkem, a kterou chce pachatel útokem zastrašit nebo na ni vyvíjet jiný nátlak. V tomto případě je tedy terčem útoku skupina obyvatel. Poslední úroveň je demokratický právní stát, který je těmito útoky směřovanými proti pokojnému soužití obyvatelstva destabilizován (Koudelka, 2018, s. 69–70).

Prožívání újmy u obětí je velmi individuální. Záleží na mnoha faktorech, ke kterým patří mimo jiné charakter a okolnosti spáchaného trestného činu či vztah oběti k pachateli, ale také vlastnosti oběti, její věk aj. Oběti trestných činů z nená-

visti často prožívají psychickou a emocionální újmu. V reakci na prožitou traumatizující událost se u nich mohou objevovat nejrůznější pocity, jako je např. vztek, šok, strach, pocit ponížení, stud, pocity bezmoci a bezradnosti. V důsledku této události mohou oběti trpět různými psychickými a fyziologickými obtížemi, ke kterým patří např. návaly úzkosti, zvýšená nesoustředěnost, ostražitost, stažení se ze sociálních kontaktů, ztráta chuti k jídlu, poruchy spánku apod. Příznaky mohou být velmi rozmanité a mohou se objevit bez ohledu na to, zda byla oběti trestným činem způsobena také újma fyzická. V některých závažných případech mohou příznaky přetrvávat dlouhodobě a rozvinout se v tzv. posttraumatickou stresovou poruchu. V takových případech je důležité včas vyhledat odbornou pomoc (např. psychologickou nebo psychiatrickou). Lze se také obrátit na organizace poskytující odbornou pomoc obětem trestných činů, zejména pomoc sociální, psychologickou a právní. Postižení potřebují získat více informací o možnostech poskytnutí odborné pomoci obětem trestných činů. Zvláště zranitelné oběti mají nárok na bezplatné poskytnutí pomoci (Policie České republiky, 2025).

S ohledem na povahu této trestné činnosti lze dovodit závěr, že tato má na oběti, ale nejen na ně, větší negativní dopad než jiný druh kriminality. Tento druh kriminality má rovněž potenciál vzbuzovat strach i v ostatních členech komunity, na kterou bylo útočeno.

PREVENCE

V rámci této podkapitoly je třeba odrazit se od toho, co je to preventivní politika v oblasti kriminality. Ta představuje ofenzivní strategii kontroly kriminality, jež spoléhá především na nerepresivní prostředky. Zabývá se eliminací sociálně patologických jevů a snižováním motivů a příležitostí k páčání trestných činů.

Samotné vymezení pojmu a obsahu prevence kriminality není jednoduchou záležitostí a v odborné literatuře ani jednotné vymezení nenacházíme. Můžeme ji tedy vymezit jako soubor nerepresivních opatření (veškeré aktivity vyvíjené státními, veřejnoprávními i soukromoprávními subjekty) směřujících k předcházení páčání kriminality a snižování obav z ní. Slovenská právní úprava na rozdíl o české zákonnou definici tohoto pojmu má.¹⁰

¹⁰ Zákon č. 583/2008 Z. z. o prevenci kriminality a jiné protispolečenské činnosti. Ten ve svém § 3 písm. a) uvádí, že prevenci kriminality se rozumí záměrné, plánované, koordinované a komplexní

S ohledem na to, jak je pojem prevence vnímán, je třeba věnovat pozornost prevenci trestné činnosti související s extremismem a nenávisťnými trestnými činy.

Prevence kriminality je velmi detailně upravena v Koncepci boje proti extremismu a předsudečné činnosti pro období 2021–2026 schválené usnesením vlády č. 563 ze dne 21. června 2021 (Ministerstvo vnitra ČR, 2025). Uvedená Koncepcie je postavena na třech základních pilířích, kdy je třeba zaměřit pozornost na:

1. OCHRANU OBĚTÍ TRESTNÉ ČINNOSTI

Policie, která se v boji s extremistickým násilím naučila profesionálně zvládat extremistická shromáždění, eliminovat tzv. rioty a předcházet pokusům o pogromy. Novou výzvou jsou však nenávistné projevy pachatelů bez extremistického pozadí. Ačkoli se nemusí lišit od totožných projevů neonacistů, bývá na ně často nahlíženo shovívavěji. Předpokladem ke zvládnutí této výzvy je změna vnímání této trestné činnosti.

Důvodem postihu nenávistné trestné činnosti není primárně represe pachatele, ale ochrana oběti. Principiálně není tedy důležité, zda pachatelem je např. neonacistický chuligán (kde se většina společnosti shodne, že je potřeba jeho agresivní chování eliminovat), či osoba bez jakékoli vazby na extremistická hnutí.

2. OCHRANU DEMOKRACIE

Na přelomu tisíciletí bylo možné rozpoznat zřetelně definovatelné extremistické směry, ke kterým se hlásili převážně mladí radikálové. Jednalo se o relativně izolované subkultury s omezeným vlivem a často s omezenou životností. V současné době se ale situace zásadně změnila. Jednotlivé extremistické a xenofobně populistické směry se různě prolínají, jejich hranice jsou nezřetelné. Mezi jejich příznivce už se neřadí pouze mladí lidé, ale osoby všech věkových kategorií. Tyto různé skupiny se dokážou sjednotit a zmobilizovat na jednom konkrétním tématu.

Současný stav s sebou přináší několik nesnadných výzev, se kterými se stát do současné doby více či méně úspěšně potýká. V prvé řadě jde o nekompromisní

působení na příčiny a podmínky, které vedou ke vzniku nebo umožňují páchaní trestné činnosti a jiné protispolečenské činnosti, s cílem jejich předcházení, potlačování a zamezování; to platí i pro prevenci jiné protispolečenské činnosti.

vymáhání práva v případě trestné činnosti na internetu. V současné době absentují možnosti její včasné a efektivní detekce. Na straně jedné absentují nástroje, na straně druhé školení a vycvičení specialisté. Roste relevance spolupráce mezi jednotlivými bezpečnostními složkami v rámci ČR (zejména policie a zpravodajských služeb) i mezinárodní policejní spolupráce. V případě velké dezinformační vlny spojené s šířením nenávistných projevů v kyberprostoru je předpokladem efektivní reakce spolupráce s dalšími institucemi věnujícími se kyberbezpečnosti a informačním a komunikačním technologiím. Maximální úsilí musí být věnováno detekování radikalizovaných rizikových osob. Nadále bude nutné předcházet infiltrování bezpečnostních složek extremisty. Platí nulová tolerance pro protidemokratické domobrany.

3. VYTVÁŘENÍ A POSILOVÁNÍ ODOLNOSTI

Pro některé subjekty může členství nebo sympatie vůči xenofobním skupinám představovat alternativu k demokratickému systému. Pocit nespokojenosti se současným stavem společnosti může být motivací ke vstupu do těchto skupin a je důležité respektovat životní zkušenosti těch, kteří tyto pocity prožívají. Opatření proti extremistům a xenofobním populistům by měla zahrnovat zaměření na jejich hlášané myšlenky a adresování obav členů majority. Stát by neměl rezignovat na poskytování služeb všem skupinám společnosti a musí zachovat důvěru svých občanů. Důležitým aspektem protiextremistické politiky je věnovat pozornost rizikovým osobám z hlediska potenciální radikalizace. Projekty podporující zpětnou integraci do společnosti mohou hrát klíčovou roli, ale je nutné brát v potaz česká specifika a realistická očekávání. Vzdělávání a osvěta by měly klást důraz na jednoduchá a diferencovaná sdělení pro cílovou skupinu. Soužití majority s menšinami je klíčové pro úspěšnou protiextremistickou politiku a integrace by měla být vedena srozumitelným, jednoznačným a předvídatelným způsobem.

V žádné zemi nemůže úspěšně fungovat protiextremistická politika, pokud nebude fungovat soužití majority s menšinami.

Pokud bychom měli problematiku prevence sumarizovat, tak nejúčinnější prevencí kriminality s extremistickým podtextem je vzdělání, a to již na úrovni základního vzdělání nebo v rámci resocializace pachatelů extremistické trestné činnosti. Nedostatečná informovanost totiž vede ke snadné názorové manipulaci

a vytváření, z pohledu právního státu, pokřivených společenských hodnot. Nejúčinnější prevencí extremistické kriminality je dostatečná edukace jak historická, tak edukace v rámci základních lidských práv a jejich zdůvodnění v historickém kontextu.

V rámci prevence bychom taktéž měli zmínit preventivní programy pro středoškolské učitele, kteří hledají inspiraci pro výuku a výchovu zaměřenou na prevenci extremismu a rozvoj respektu ke kulturním odlišnostem. Pedagogům, kteří si nejsou jistí, jak s žáky mluvit o extremismu a xenofobii, nebo kteří mají ve třídě žáky s extremistickými názory, je třeba poskytnout nejen teoretický vhled do dané problematiky, ale také konkrétní vzdělávací materiály, kontakty na instituce, které dělají programy pro školy, a v neposlední řadě také možnost sdílet své zkušenosti s kolegy z jiných škol.

Zde je možno zmínit projekt Občanský průkaz 4.0, který v letech 2018–2021 realizovala Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity jako hlavní garant. Uvedený projekt směřoval k vytvoření a ověření programů pro pedagogy a žáky středních škol, které povedou k rozvoji kompetencí pro demokratickou kulturu. Projekt se zaměřoval zejména na budování hodnot lidské důstojnosti a lidských práv, hodnot demokracie a právního státu, občanského postoje, dovednosti spolupráce, dovednosti řešit problémy a kritické pochopení světa.

ZÁVĚR

Závěrem můžeme konstatovat, že legislativní rámec v České republice umožňující postih extremistických trestných činů je na relativně dostatečné úrovni a je produktem zkušeností orgánů činných v trestním řízení a jeví se být odpovídající svojí efektivitou přiměřeně čelit narůstajícím projevům extremismu. Odpovídá tomu jak charakter konstrukcí jednotlivých souvisejících skutkových podstat, tak i dostatečná judikatura a skutečnost, že dostatečná a přiměřená represe ve spojení s prevencí hraje nezanedbatelnou roli.

Pokud se podíváme na EU, tak členské státy ve svých trestněprávních předpisech neřeší nenávistné verbální projevy a trestné činy z nenávisli stejným způsobem, což ponechává některé skupiny v některých částech Evropské unie bez dostatečné ochrany; dne 18. ledna 2024 došlo ke schválení Usnesení Evropského parlamentu o návrhu rozhodnutí Rady o rozšíření seznamu trestných činů EU

o nenávistné verbální projevy a trestné činy z nenávisti (2023/2068(INI)) (Evropský parlament, 2024). Rozhodnutí Rady bylo prvním krokem k tomu, aby mohl být jako druhý krok vytvořen právní základ nezbytný pro přijetí společného právního rámce pro boj proti nenávistným verbálním projevům a trestným činům z nenávisti v celé EU. Jelikož tato dosud rozhodnutí nepřijala a vzhledem k tomu, že některé členské státy konkrétní pokrok v této záležitosti v Radě blokují, vyzval Evropský parlament Radu, aby přijala rozhodnutí o zařazení nenávistných verbálních projevů a trestných činů z nenávisti mezi trestné činy na seznamu podle čl. 83 odst. 1 SFEU, aby Komise mohla zahájit druhou fázi příslušného postupu. Je třeba zdůraznit, že uvedená problematika se na úrovni EU projednává více než 10 let a v EU sledujeme nárůst nenávistných verbálních projevů a trestných činů z nenávisti. Senát Parlamentu České republiky se již 6. 4. 2022, když projednával Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě o rozšíření seznamu trestných činů EU o nenávistné verbální projevy a trestné činy z nenávisti, vyjádřil, že tuto společnou aktivitu EU blokovat nebude. Je ale každopádně evidentní, že jde o běh na dlouhou trať.

Za zásadní výzvu současné doby můžeme považovat nárůst trestné činnosti v kyberprostoru. Uvedené se samozřejmě týká i trestné činnosti s nenávistným podtextem. Právě anonymita jednotlivých aktérů je ideálním podhoubím toho, proč je trestná činnost v jeho rámci páchána. Právě mladá generace je prakticky celý den na sociálních sítích. Chatují, tweetují, sdílejí, surfují po internetu, a hlavně nekriticky přejímají množství informací, kterými jsou neustále zahlcováni a tyto bezmyšlenkovitě přejímají a případně šíří dál. Mělo by platit, že není možné důvěřovat všem těmto informacím, které nemusí být mnohdy pravdivé. A proto je tak důležitá prevence, resp. edukace.

Ve vztahu k prevenci musíme zdůraznit, že její podstatou je podpora nerepresivních metod práce zejména Policie České republiky, zvyšování bezpečí v sociálně vyloučených lokalitách, eliminace sociálně rizikových jevů a prevence útoků páchaných s extremistickým motivem a zapojení obyvatel sociálně vyloučených lokalit ke zlepšení jejich situace. Tímto způsobem může dojít ke snížení vlivu extremistického populismu nejen v těchto lokalitách, ale i v celé společnosti. Stěžejní roli zde hrají neziskové organizace ve spolupráci s orgány státní správa a samosprávy.

Edukace je taktéž nezbytná ve vztahu k příslušníkům Policie České republiky, protože oni jsou mnohdy první, kdo se setkávají nejen s pachatelem, ale i obětí trestné činnosti s nenávislným podtextem, a zejména v kontaktu s obětí by neměli mít žádné nenávislné předsudky.

Aby byla prevence efektivní, tak zejména státní orgány by měly veřejnosti informace o extremistické scéně, obětech extremistů a dalších jevech i opatřeních proti extremistům vysvětlovat a zdůvodňovat.

POUŽITÁ LITERATURA

ABZ.cz (2025). *Slovo extremus*. [online]. Dostupné z: https://slovník-cizích-slov.abz.cz/web.php/slovo/extremus-lat#google_vignette [citováno 09. 04. 2025].

Bezpečnostní informační služba (2023). *Výroční neutažovaná zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2023*. [online]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/> [citováno 10. 04. 2025].

BLÁHA, R., KUČERA, R. ml. a KUČERA, R. st. (2007). Trestněprávní a kriminologická hlediska extremismu. *Zdravotně sociální vědy*. ISSN 1212-4117.

ČÁP, J. (2024). Trendy v oblasti boje proti terorismu a extremismu v České republice. *Bezpečnostní teorie a praxe*. ISSN 1801-8211.

ČERNÝ, P. (2005). *Politický extremismus a právo*. Praha: Eurolex Bohemia. ISBN 80-86861-86-4.

CHMELÍK, J. (2012). *Extremismus*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-376-6.

DANICS, Š. a KAMIN, T. (2008). *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. 2., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze. ISBN 978-80-7251-286-7.

DANICS, Š. a TEJCHMANOVÁ, L. (2017). *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha. ISBN 978-80-7452-122-5.

Evropský parlament (2024). *Rozšíření seznamu trestných činů EU o projevy nenávislosti a trestné činy z nenávislosti*. [online]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:52024IP0044> [citováno 23. 04. 2025].

FIRSTOVÁ, J. a ZÁMEK, D. (2001). *Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-057-8.

FRYŠTÁK, M. (2016). Možnosti přenositelnosti konceptu hate crimes do české

- trestněprávní úpravy. *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck. ISSN 1213-5313.
- FRYŠTÁK, M., ČEP, D. a KANDOVÁ, K. (2025). Czech Republic. In: HEINZE, E. *Criminalising Hate Speech: A Comparative Study*. 1. vyd. The Hague: Springer; T.M.C. Asser Press. ISBN 978-94-6265-653-6.
- KOUDELKA, V. (2018). *Juristické, kriminalistické a kriminologické aspekty extrémismu*. Diplomová práce. Brno: Právnická fakulta.
- Ministerstvo vnitra ČR (2010). *Co je extremismus*. [online]. Dostupné z: <https://mv.gov.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx> [citováno 09. 04. 2025].
- Ministerstvo vnitra ČR (2024). *Zpráva o činnosti v oblasti vnitřního pořádku a veřejné bezpečnosti na území České republiky za rok 2024*. [online]. Dostupné z: file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/Zprava_o_bezpecnostni_situaci_na_uzemi_CR_za_rok_2024-1.pdf [citováno 07. 06. 2025].
- Ministerstvo vnitra ČR (2024). *Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2024*. [online]. Dostupné z: <file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/Zpr%C3%A1va2024.pdf> [citováno 07. 06. 2025].
- Ministerstvo vnitra ČR (2025). *Výroční zprávy o extremismu a koncepcie boje proti extremismu*. [online]. Dostupné z: <https://mv.gov.cz/clanek/extremismus-vyrocn-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx> [citováno 14. 04. 2025].
- Nejvyšší státní zastupitelství (2023). *Zpráva o činnosti NSZ za rok 2023*. [online]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/cinnost-nejvyssiho-statniho-zastupitelstvi/zpravy-o-cinnosti/zprava-o-cinnosti-za-rok-2023/> [citováno 10. 04. 2025].
- Policie České republiky (2025). *Trestné činy z nenávisti*. [online]. Dostupné z: <https://policie.gov.cz/clanek/trestne-ciny-z-nenavisti.aspx> [citováno 13. 04. 2025].
- VEGRICHTOVÁ, B. (2023). *Extremismus a společnost*. 3., aktualiz. a doplněné vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-918-8.

prof. JUDr. Marek FRYŠTÁK, Ph.D.

profesor Katedry trestního práva

Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně

Email: marek.frystak@law.muni.cz

IMPACT OF SUPPLY-SIDE INFLATION ON MILITARY EXPENDITURES ACROSS WORLD REGIONS DURING 2019–2023

Vendula Hynková

ABSTRACT

This paper examines the phenomenon of supply-driven inflation within military expenditures across various global regions from 2019 to 2023. As nations face escalating geopolitical tensions and security challenges, understanding the inflationary pressures on defence budgets becomes increasingly vital. This study identifies key factors contributing to inflation in military spending, including increased costs of raw materials and technological advancements in defence systems. Utilizing comprehensive data from the Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI), the research employs a statistical method and time series analysis to assess variations in military expenditure inflation rates across world regions such as the Americas, Europe, Africa, Asia and Oceania, and the Middle East, and to predict future trends in military expenditures. Through this analysis, regional disparities will be uncovered in inflationary trends while the impact of currency fluctuations and policy decisions on defence budgets will be highlighted.

Keywords: military expenditures, military spending, supply-side inflation, defence price deflator, global regions, defence budget

JEL Classification: E31, E62, H56, F52

INTRODUCTION

Most papers in the field of defence economics have traditionally focused on the influence of rising military expenditures on gross domestic product (GDP) growth and their impact on price levels. Researchers have explored how increased defence spending can stimulate economic activity, contributing to overall economic growth, while simultaneously affecting the inflation rate and stability of prices within the broader economy. By assessing the relationship between military investment and macroeconomic indicators, these studies provide valuable

insights into how nations navigate the complexities of fund allocation amidst competing economic priorities. However, as the global landscape evolves and nations respond to shifting security dynamics, it is critical to shift our attention to the opposite phenomenon. Specifically, the current discourse must examine how supply-driven inflation affects military expenditures, highlighting the need to analyze the pressures that rising costs exert on defence budgets and the implications for national security planning.

In recent years, the dynamics of military expenditures have attracted increased attention from scholars and policymakers, particularly in the field of defence economics. Understanding the inflationary pressures that impact defence budgets is crucial, especially as nations navigate a landscape of escalating geopolitical tensions, emerging security threats and evolving technological advancements. The phenomenon of inflation, which can exert significant influence on military spending, requires careful examination to formulate effective defence strategies and allocate resources efficiently. By analysing trends in military expenditure from 2020 to 2024, researchers can gain insights into how rising prices and inflation have affected defence budgets, ultimately shaping national security priorities.

Distinguishing between military expenditures expressed in current and constant prices is vital for accurately assessing real growth in defence spending. Current prices reflect the monetary value of military spending at the time of measurement, incorporating all inflationary effects and fluctuations in purchasing power. In contrast, constant prices, which adjust for inflation, provide a clearer picture of the actual changes in defence spending over time, enabling a more precise evaluation of how military budgets have evolved in response to external economic pressures. This distinction is particularly important as countries strive to maintain and enhance their military capabilities in an increasingly competitive global environment, where the real value of investments may be obscured by inflationary trends.

Furthermore, the 2019–23 period has been marked by significant economic challenges, including the Covid-19 pandemic, which has introduced unprecedented levels of uncertainty into national budgets. As governments grapple with the economic ramifications of the pandemic, including supply chain disruptions and increased costs of raw materials, the implications for military expenditures are

profound. Analysing how these factors influence both current and constant price military spending will allow researchers to identify patterns and make informed predictions about future defence budgets. This understanding is essential for defence planners and policymakers, as it equips them with the knowledge required to navigate the complexities of military financing while ensuring that national defence objectives are met in a sustainable and economically viable manner.

The aim of this paper is to examine the impact of inflation on the development of military expenditures in global regions during 2019–23, to differentiate their development in constant and current prices, to focus on the development of military expenditures in constant prices for the purpose of constructing predictions, and to calculate their implicit military expenditure price deflator.

1 LITERATURE REVIEW

Scientific papers extensively examine mainly the impact of military expenditures on various macroeconomic variables, including inflation. Additionally, inflation itself reciprocally affects the level of military expenditures, creating a complex interplay between these two factors that researchers continue to explore to understand their broader economic implications. The relationship between military spending and economic growth is influenced by external and internal variables, such as geopolitical tensions, inflation, exchange rate fluctuations and technological advancements. Moreover, differing economic structures and development levels among countries complicate the generalization of findings across various contexts. According to Emmanouilidis and Karpētis (2021) the macroeconomic impact of defence expenditures remains an open question for researchers and policymakers. These authors highlighted that the empirical findings associated with the specific economy are not fully consistent with the theoretical conclusions of the specified model.

The approaches to examining the relationship between military expenditures and inflation can be divided into Keynesian and neoclassical perspectives. The Keynesian approach typically emphasizes the stimulative effects of military spending on overall demand and inflation, while the neoclassical perspective focuses on the potential crowding-out effects of military expenditures on more productive investments, suggesting that increased defence spending may hinder eco-

conomic growth. Wang (2022) states that current empirical findings support the neoclassical position rather than the Keynesian one in today's policymaking.

In an inflationary environment, attention is increasingly focused on the impact of inflation on military expenditures and the calculations of defence inflation. Researchers and policymakers analyze how rising prices can influence the funding and allocation of resources within the defence sector. Changing price levels change purchase power of future military expenditures and modify their relation to other sorts of government spending as well as other macroeconomic indicators, as pointed out by Holcner and Neubauer (2015). Keating and Arena (2016) highlight that US Department of Defense procurement and maintenance costs have risen faster than overall inflation due to demands for more complex systems, indicating that defence inflation is a symptom of these complexities rather than just a cause of increased defence spending.

It has been found by Gül and Torusdağ (2020) that increased inflation reduces the purchasing power for defence expenditures, which forces countries to raise nominal expenditures to maintain the real level of defence spending. Inflation is an important factor that increases the costs of defence expenditures. The research findings in China made by Yingying, Chi and Tao (2020) indicate that inflation lowers the defence spending growth rate in short- to medium-term periods, particularly in times of peace. The authors claim that inflation has negative leading effects on defence spending growth rates, especially in the short- to medium-term, while there is no evidence that defence spending itself is inflationary. The findings suggest that inflation reduces defence spending growth at shorter time scales, and a moderate increase in defence spending is unlikely to harm price stability in China, highlighting the time-sensitive nature of this correlation.

Some countries, such as Sweden, work with a defence price index, which automatically adjusts the defence budget based on price changes. This approach allows decision-makers to focus on incremental decisions and their economic consequences. It requires a high level of precision from the defence price index in targeting defence inflation. Key points include the definition and measurement of productivity in defence and the escalation of defence equipment costs. According to Wang (2016) critical points are defining and measuring productivity in defence and price and/or cost escalation of defence equipment. Another complication

is that defence, and not only defence equipment, is a special good where the most important capability is the relative capability compared mainly with potential opponents in military conflicts and not the absolute capability.

It is important to examine the development of individual cost prices in defence. The findings of a study by Hove and Lillekvelland (2019) indicate that while structural (fixed) costs do not increase beyond general inflation, activity-based (variable) costs per unit of activity rise significantly. This suggests that although overall overhead expenses in defence remain stable relative to inflation the costs associated with operational activities are escalating. Consequently, there is a need for better management of variable costs to ensure efficiency and sustainability within defence budgets.

2 DATA AND METHODOLOGY

Data for examining the military expenditures in global regions will be sourced from SIPRI (SIPRI Military Expenditure Database and SIPRI Yearbooks).

Within SIPRI, the 'military expenditures' include all current and capital expenditures associated with national defence. This encompasses funding for armed forces, including conventional troops and peacekeeping units, as well as expenditures for defence ministries, governmental agencies involved in defence projects, and paramilitary forces. SIPRI's data considers military space activities due to their growing importance in defence strategies. A comprehensive view of military spending includes personnel costs (salaries, pensions and social services for military and civilian staff), operational and maintenance expenses, procurement of military equipment, research and development, and infrastructure maintenance. Additionally, military aid from donor countries is included, highlighting international military support and collaboration. This thorough definition by SIPRI aims to provide a clearer picture of global military spending and support detailed comparisons across nations (SIPRI, 2025a).

Within the military expenditure database, the SIPRI uses also estimated figures and data marked as highly uncertain to provide some insights on military expenditures. Some countries are not included into database (e.g., Yemen, Syria, North Korea, Laos, Turkmenistan or Uzbekistan).

The deflator for converting current to constant prices in SIPRI data is the con-

sumer price index (CPI), chosen to accurately reflect resource use on an opportunity-cost basis. The CPI measures price changes for a market basket of consumer goods, making it relevant for assessing household purchasing power and living costs. Average market exchange rates (MER) for the relevant year convert local currency figures into US dollars, with different MERs applying to constant and current dollar figures based on the base year (updated to 2023). The base year choice significantly affects cross-country comparisons, as different national currencies vary against the dollar in different ways (SIPRI, 2025a).

For the calculation of the implicit military expenditure price deflator for global regions in this paper, data on military expenditures in current and constant prices were used, with the base year chosen as 2023 by SIPRI. The SIPRI data for the year 2024 were not available at the time this paper was written.

3 RESULTS

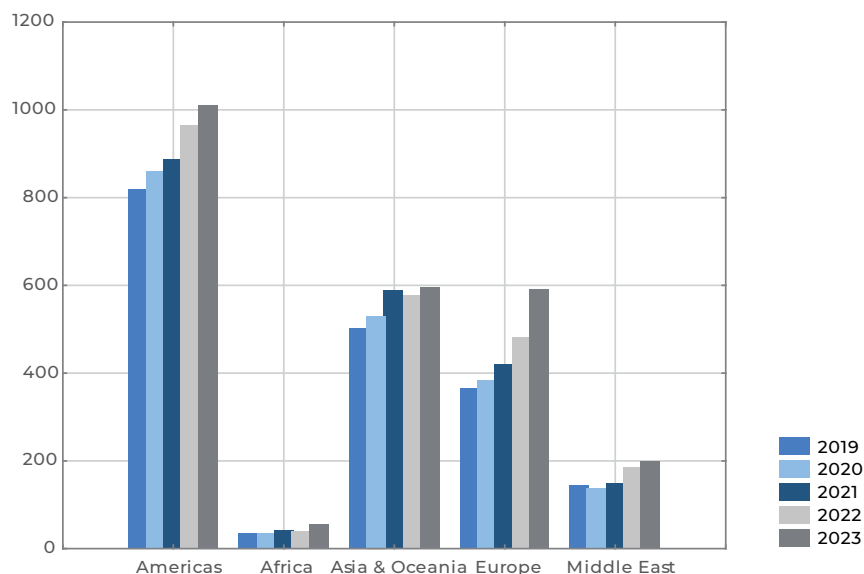
During the examined period from 2019 to 2023, supply-side inflation significantly affected global military expenditures. This trend started during the Covid-19 pandemic, as health and safety measures disrupted supply chains, leading to increased costs for military goods and services. From 2021 onwards, the situation was further exacerbated by the energy crisis. Rising energy prices and the cost of energy resources contributed to escalating expenses in defence sectors worldwide. As a result, many countries faced higher operational and procurement costs, reshaping budget priorities to maintain military readiness and capability amidst these economic challenges.

In addition to supply-side inflation, geopolitical tensions and the rise in military conflicts significantly contributed to the increase in military expenditures. During this period, various regions experienced heightened instability, prompting nations to bolster their defence budgets as a precautionary measure. Emerging conflicts and rising international tensions necessitated increased spending on military capabilities, including personnel, equipment and technology. This geopolitical landscape made countries prioritize military preparedness, resulting in substantial investments to ensure national security and respond effectively to potential threats. The combination of these factors led to a marked increase in global defence spending during the period in question.

In Fig. 1 the development of military expenditures across all five main global regions from 2019 to 2023 is depicted. The largest increase is observed in the Europe region. The development of military expenditures in global regions is introduced at constant 2023 prices and exchange rates, and now year-on-year changes in military spending in world regions during 2019–23 will be expressed in constant prices from the previous year to account for the change in the price level.

Fig. 1: »Development of military expenditures in world regions (at constant 2023 prices and exchange rates, in billions USD)

Military Expenditures in world regions (2019–2023)

Source: SIPRI Military Expenditure Database (2025b), author's processing

In 2019, military expenditures increased, in real terms based on constant 2018 USD, by 5.0% in Europe, 4.8% in Asia and Oceania, 4.7% in the Americas, and 1.5% in Africa (without an estimated figure for the Middle East). The growth in total military expenditures in 2019 was largely influenced by expenditures in the United States and China (SIPRI, 2025c). According to the World Bank Group (2025), the annual average world inflation rate in 2019 was 2.2% and in the

year 2019, demand-pull inflation was indeed more prominent globally, as many economies experienced increased spending and a rise in demand for goods and services.

In the pandemic year 2020, military expenditures increased, in real terms based on constant 2019 USD, by 5.1% in Africa, 4.0% in Europe, 3.9% in the Americas, and 2.5% in Asia and Oceania (without an estimated figure for the Middle East). The impact of the Covid-19 pandemic on military expenditures included reductions or redirection of expenditures in certain countries, as well as increases in expenditures as part of economic stimulus and the utilization of military forces in the fight against the pandemic (SIPRI, 2025c). In 2020, the emergence of supply-side inflation became evident in military expenditures as pandemic-related disruptions affected production and supply chains for defence equipment. Rising costs of materials and labour, combined with increased demand for military capabilities, contributed to inflationary pressures in the defence sector. According to the World Bank Group (2025), the annual average world inflation rate in 2020 was 1.9%.

In 2021, as countries struggled with the pandemic, military expenditures increased, in real terms based on constant 2020 USD, by 1.2% in Africa, decreased by 1.2% in the Americas, grew by 3.5% in Asia and Oceania, rose by 3.0% in Europe, and fell by 3.3% in the Middle East (SIPRI, 2025c). During this year, many countries experienced increased spending on defence as they sought to maintain military readiness amidst the challenges posed by rising material costs and disruptions in global supply chains, leading to heightened inflationary pressures that further complicated budget allocations and strategic planning in the defence sector. According to the World Bank Group (2025), the annual average world inflation rate in 2020 increased to 3.5%.

The year 2022 was marked by the outbreak of the war in Ukraine, alongside a strong manifestation of supply-side inflation; in Europe, military expenditures increased, in real terms based on constant 2021 USD, by 13%, in the Americas they rose by 0.3%, in Africa they decreased by 5.3%, in Asia and Oceania they increased by 2.7%, and in the Middle East they rose by an estimated 3.2% (SIPRI, 2025c). According to the World Bank Group (2025), the annual average world inflation rate reached its second highest level since 2000 (after 8.9% in 2008) at

7.9%. In 2022, supply-side inflation significantly impacted military expenditures across various regions, as countries faced rising costs of materials and labour in the defence sector. This inflation was particularly pronounced in Europe. As nations prioritized military readiness and capability enhancement, the upward trend in supply-side inflation raised concerns about the sustainability of defence budgets in the long term.

The increase in total military expenditures in 2023 was the largest rise since 2009. In 2023, a new war broke out in Israel, triggered by escalating tensions between the Israeli military and terrorist groups, leading to intense clashes and significant regional unrest. Military expenditures increased, in real terms based on constant 2022 USD, across all five geographical regions for the first time since 2009. The increase in global military spending in 2023 can primarily be attributed to the ongoing war in Ukraine and escalating geopolitical tensions in Asia, Oceania and the Middle East, and the five biggest spenders in 2023 were the USA, China, Russia, India and Saudi Arabia, which together accounted for 61% of world military spending. (SIPRI, 2025d). Spending by countries in Africa rose by 22%, in the Americas by 2.2%, in Asia and Oceania by 4.4%, in Europe by 16% and is estimated to have increased in the Middle East by 9% (SIPRI, 2025c). According to the World Bank Group (2025), the annual average world inflation rate slowed down to 5.7%. In 2023, supply-side inflation persisted in military expenditures across global regions, driven by ongoing material shortages, rising labour costs and the need for modernization amidst heightened geopolitical tensions.

According to the latest statistics for 2024, global defence expenditures responded to growing security challenges. For the second year in a row starting in 2023, military expenditures increased in all five world regions, reflecting heightened geopolitical tensions across the globe. The 9.4 % increase in 2024 was the steepest year-on-year rise since at least 1988 (SIPRI, 2025e). This growth rate also picked up speed, with a real-term increase of 7.4%, surpassing the 6.5% rise seen in 2023 and the 3.5% increase from 2022 (IISS, 2025). In 2024, the main contributor to the global increase was Europe. Europe's military spending, including Russia, surged by 17% in real terms of the year 2023, due to the war in Ukraine (SIPRI, 2025f). A significant increase in military expenditures can be expected for next

years as nations continue to respond mainly to heightened security challenges and geopolitical tensions.

For examination of the increase in military expenditures, a larger geographical breakdown is suitable. Table 1 presents the development of military expenditures in world subregions. The subregions with the largest increases in military expenditures are highlighted in bold, and the prediction for the Middle East is uncertain.

Tab. 1: »Military expenditures in word subregions (at constant 2023 prices and exchange rates, in billions USD)

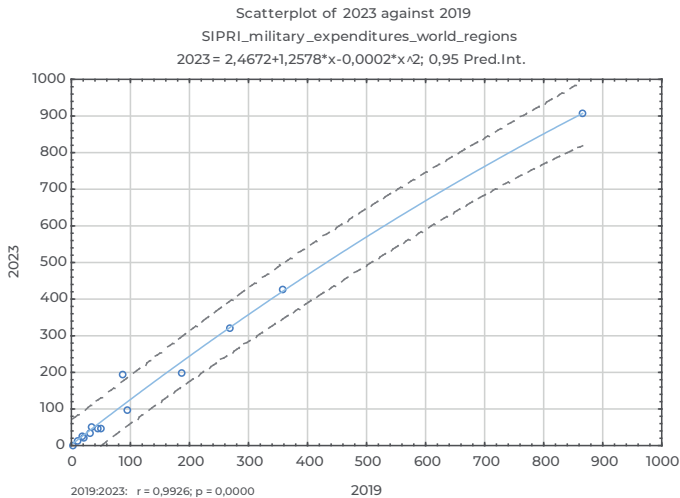
World Subregion/Year	2019	2020	2021	2022	2023
North Africa	18.2	19.3	19.0	18.4	25.4
Sub-Saharan Africa	21.0	21.3	22.5	21.1	23.0
Central America and the Caribbean	10.0	12.2	11.9	12.7	12.7
North America	866.0	906.5	896.9	886.3	907.3
South America	50.1	49.6	48.5	46.8	46.6
Oceania	31.9	33.4	35.2	35.4	35.1
South Asia	94.3	94.6	94.6	96.5	98.6
East Asia	358.5	373.2	384.2	400.6	425.4
Southeast Asia	43.9	46.5	47.6	48.8	48.0
Central Asia	2.3	2.0	2.1	1.7	1.6
Central Europe	34.5	36.7	37.7	39.3	52.9
Eastern Europe	86.9	89.9	91.2	148.9	194.7
Western Europe	267.9	283.0	290.7	300.9	321.6
Middle East	187.7	180.9	181.5	184.1	200.6

Source: SIPRI, *Military Expenditure database (2025b)*; author's processing

Fig. 2 demonstrates a relationship between military expenditures in main world regions in 2019 and 2023. The analysis reveals a Pearson correlation coefficient of 0.9926 and p-value of 0.000, indicating an almost perfect positive correlation between military expenditures at the beginning and at the end of the examined period. This strong correlation suggests that as military spending increased in 2019, it continued to rise significantly by 2023, highlighting a robust relationship

between military expenditures over this period. The concave nature of the growth trend further emphasizes that the rate of increase in military spending has significantly risen, suggesting complex dynamics in defence expenditure patterns among different regions.

Fig. 2: »Trend development of military expenditures in 5 world regions and the prediction Source: SIPRI Military Expenditure Database (2025b), at constant 2023 prices and exchange rates in billions USD; author's processing

Source: author's processing

If SIPRI uses 2023 constant prices and the levels of military expenditures in current prices and constant 2023 prices can be retrieved, the implicit military expenditure deflator for global regions can be calculated, see Table 2. The year 2023 is the base year, so the deflator is equal to one. In the Americas world region, the price level was higher in 2022 than in 2023. Aside from the Middle East, where the data is uncertain, the highest increase in the price level of military expenditures occurred in the Africa region since 2019. According to the International Monetary Fund (2025), the annual average inflation rate in Africa was the highest in comparison with other world regions during 2019–23 (9.4% in 2019, 11.1% in 2020, 12.3% in 2021, 14.2% in 2022 and 18.2% in 2023 (IMF, 2025)). Table 2 shows a significant increase in the price level throughout the examined period, while the numbers for the Middle East region indicate an uncertain estimate.

Tab. 2: »Implicit military expenditure deflator (base year 2023)

World Region/Year	2019	2020	2021	2022	2023
Americas	0.8825	0.8840	0.9224	1.0161	1.0000
Africa	0.8386	0.8398	0.9572	0.9970	1.0000
Asia & Oceania	0.9444	0.9603	1.0396	0.9857	1.0000
Europe	0.9333	0.9349	0.9984	0.9815	1.0000
Middle East	0.7574	0.7423	0.8203	1.0001	1.0000

Source: SIPRI Military Expenditures Database (2025b); SIPRI Yearbooks (2025c); author's calculation

4 DISCUSSION

The growth of military expenditures across global regions from 2019 to 2023 can be attributed to a variety of interrelated factors, each playing a crucial role in the complexity and scale of defence spending. Understanding the context of this increase is essential, as it reveals each country's strategic priorities and economic conditions while responding to both internal and external pressures. The main circumstances under which military expenditures are likely to rise include:

A) GEOPOLITICAL TENSIONS AND CONFLICTS

Rising geopolitical tensions or active conflicts across world regions prompt nations to increase their defence budgets to enhance national security and prepare for potential military engagements. In response to perceived threats or regional instabilities, countries may allocate additional resources to strengthen their military capabilities.

B) IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC

The pandemic necessitated the use of military forces for domestic responses, healthcare support and resource allocation, further driving military spending in various nations. This involvement of military forces likely created additional costs, as the deployment of troops and resources for non-combat roles often requires significant funding for logistics, supplies and operational support.

C) POLITICAL DECISIONS AND SECURITY STRATEGIES

Governments often adjust defence budgets as part of broader national security strategies. Political leadership may prioritize defence spending to align with strategic goals, international commitments, or to appease domestic constituencies concerned with national security. Additionally, transnational budgets, such as those of NATO or the EU, play a crucial role in shaping national defence expenditures, as member countries may contribute to collective security efforts and benefit from joint initiatives and funding.

D) EQUIPMENT RENEWAL AND MODERNIZATION

As military technologies advance, there is a continuous need for countries to modernize and replace outdated equipment. This urgency for technological upgrades and the acquisition of cutting-edge weaponry and systems can demand significant financial resources, driving up defence spending.

E) FLUCTUATIONS IN CURRENCY EXCHANGE RATES

Fluctuations in currency exchange rates can significantly impact the calculation of military expenditures reported by SIPRI. As military equipment and operations often involve international procurement and transactions, changes in exchange rates can alter the effective cost of purchasing foreign military assets. Inflationary pressures, which may arise due to the weakening of the domestic currency, may further increase operational costs, requiring higher budgets to maintain the current levels of military readiness and capability. Consequently, accurate financial assessments must account for these currency variations to reflect the true expenditure in domestic terms, impacting overall defence budgets and fiscal planning.

F) INFLUENCE OF DEFENCE INDUSTRY LOBBIES, MARKET CONDITIONS AND THE SPECIFIC NATURE OF DEFENCE PROJECTS ON COST OVERRUNS

In many countries, the defence industry exerts considerable influence on budgetary decisions. Lobbying by defence contractors, combined with market conditions such as limited competition in arms production, often within situation of oligopolies, can lead to inflated costs and increased defence spending. This

oligopolistic environment can restrict options for governments and contribute to higher prices for military equipment and services, ultimately impacting overall defence budgets and expenditures.

Cost overruns in military procurement often occur due to the unique and complex nature of defence projects. These projects typically involve cutting-edge technology, highly specialized systems and strict operational requirements, which can lead to increased development and manufacturing costs. Additionally, defence procurement processes are often characterized by lengthy timelines, extensive project management challenges, and frequent changes in specifications or strategic priorities. The complexity of coordinating multiple contractors and integrating various systems further raises the likelihood of delays and unexpected expenses. Security concerns and the need to handle classified information add additional layers of difficulty, making precise cost estimation even more challenging. As a result, these specific factors contribute to consistent overestimations of initial budgets and drive-up overall project costs, leading to significant price overruns.

G) INVESTMENT IN RESEARCH AND DEVELOPMENT FOR COMPETITIVE ADVANTAGE AND EXPORT OPPORTUNITIES

To maintain technological superiority and competitive advantage on the global stage, nations invest heavily in military research and development. These investments not only ensure that military forces have access to the latest innovations and technologies but also create opportunities for exporting advanced military equipment and technologies, requiring substantial funding.

H) SUPPLY-SIDE INFLATION (ENERGY CRISIS)

A rise in the costs of raw materials, labour and other inputs due to supply-side inflation can significantly inflate military expenditures. Supply chain disruptions and increased production costs contribute to higher overall defence spending as countries strive to maintain and enhance their military infrastructure.

All the factors mentioned have manifested in the growth of military expenditures across global regions during the 2019–23. Geopolitical tensions, modernization needs, changes in currency exchange rates, political decisions, the

influence of defence industry lobbies and supply-side inflation have played significant roles in driving the increase in military expenditures. These dynamics highlight the complex interplay of various influences shaping military budgets in response to changing security environments and operational demands. In the coming years, we can anticipate further increases in military expenditures across the world regions as nations continue to respond to evolving security threats and geopolitical tensions. Ongoing modernization efforts, coupled with rising operational costs and the need for enhanced military readiness, are likely to drive defence budgets upward.

The challenge of capturing supply-side inflation in the growth of military expenditures lies in accurately measuring and indexing the costs associated with defence procurement. As defence budgets expand, it is crucial to account for fluctuations in the prices of raw materials, labour and production inputs that contribute to overall military spending. It is necessary to distinguish between defence inflation and cost escalation, which reflects the increasing real unit costs between successive generations of new equipment (Hartley and Solomon, 2016). Utilizing defence price indices can help in assessing these changes, allowing governments and analysts to gauge the true impact of supply-side inflation on defence budgets. However, the effectiveness of these indices depends on their ability to reflect real-time market conditions, including changes in material costs and the complexities of procurement practices within the defence industry. An accurate representation of supply-side inflation is essential for strategic planning and ensuring that military expenditures align with broader fiscal objectives.

Calculating a defence price index is essential for capturing the impact of inflation on military expenditures, with the Swedish model serving as a notable example. Sweden utilizes a defence price index, a composite index of various civilian, non-defence indices, designed to automatically adjust the defence budget based on price changes. However, achieving a high level of accuracy in targeting defence inflation with this index presents challenges, particularly in defining and measuring productivity in defence and the escalation of prices and costs associated with military equipment (Nordlund, 2015). Hartley (2015) emphasizes that the key facts from the UK remain, namely, that defence inflation exceeds the GDP deflator, and despite various reforms, cost escalation continues.

Inflation in defence spending can be assessed indirectly using an implicit deflator, like how the GDP deflator is calculated. Using this method, the implicit military expenditure deflator was also calculated in this paper, which provided only a rough insight into the growth of military expenditures across global regions due to the rising average price levels. This method allows for a general understanding of how military expenditures are affected by overall economic conditions and price changes. However, it is important to note that utilizing an implicit deflator may not provide the same level of accuracy as a direct calculation using a national defence price index.

While the implicit deflator offers a broad perspective on inflationary trends in defence, it lacks the specificity needed to capture the unique factors affecting military costs. A defence price index, on the other hand, is specifically designed to account for the distinct elements within the defence sector, including fluctuations in the prices of military equipment, labour costs, and supply chain dynamics. By focusing on these relevant variables, a defence price index can provide a more precise measurement of inflation in defence expenditures.

Although the implicit deflator can serve as a useful tool for preliminary analysis, it is essential for policymakers and analysts to utilize the defence price index for a more accurate assessment of defence inflation. This ensures that the complexities of military spending are adequately considered, allowing for better budgeting and strategic planning in the defence sector.

CONCLUSION

The SIPRI data from 2019 to 2023 illustrate a pronounced upward trajectory in military expenditures across global regions. This increase is predominantly driven by escalating geopolitical tensions and the impact of supply-side inflation. As countries respond to evolving security challenges, military spending has risen steadily despite variability in global economic conditions. This trend highlights the priority placed on enhancing defence capabilities to ensure national security. Military expenditures not only cater to immediate necessities but also reflect long-term considerations related to inflationary pressures and strategic resource allocation in an increasingly unpredictable geopolitical landscape. Significant increases in defence spending were particularly noted in the Americas

and Europe. These regions have been motivated by growing security concerns and have thus made substantial investments in modernizing their military forces, aiming to address emerging threats and improve military readiness. This drive for modernization and improved capabilities indicates a strategic shift towards preparedness in the face of new security dynamics.

Capturing the nuances of supply-side inflation in military budgets requires a thorough understanding of economic variables and precise assessment methods. The use of a defence price index provides a comprehensive framework for evaluating changes in defence costs, which is critical for making informed decisions regarding budget allocations. As nations navigate the complexities of the current global security environment, employing accurate tools such as the defence price index will be vital. These tools will not only aid in managing existing military expenditures but also assist in planning future investments that align with strategic national objectives and fortify overall defence capabilities.

Accurately measuring and analyzing the effects of inflation is essential in ensuring that military spending remains sustainable and responsive to developing threats. Looking forward, it is anticipated that military expenditures will continue to rise in various regions. This ongoing increase is attributed to persistent geopolitical tensions and the necessity to bolster defence capabilities in response to both ongoing and emerging threats. Nations are expected to prioritize military modernization and strategic initiatives, maintaining resilience and preparedness in a rapidly evolving security landscape. The sustained commitment to enhancing military capacities indicates a predicted continuous growth in defence budgets, synchronizing with strategic objectives and adapting to the changing geopolitical context.

REFERENCES

- EMMANOUILIDIS, K. & C. KARPETIS (2021). The Effects of Military Expenditures on Economic Growth and Inflation: Evidence from Turkey. *Peace economics peace science and public policy*, 27(3), pp. 369–404. <https://doi.org/10.1515/peps-2020-0058>
- GÜL, E. & M. TORUSDAĞ (2020). Defense Expenditures and Inflation Relationship: 1990-2018 NATO Countries Case. *International Journal of Contemporary*

Economics and Administrative Sciences, X(2), pp. 319–334. ISSN: 1925-4423.

HARTLEY, K. (2015). UK Defence Inflation and Cost Escalation. *Defence and Peace Economics*, 27(2), pp. 184–207. <https://doi.org/10.1080/10242694.2015.1093757>

HARTLEY, K. & B. SOLOMON (2016). Special Issue: Defence Inflation. *Defence and Peace Economics*, 27(2), pp. 172–175, <http://dx.doi.org/10.1080/10242694.2015.1123464>

HOLCNER, V. & J. NEUBAUER (2015). Modelling Expected Defense Specific Inflation. *Proceedings of The International Conference on Numerical Analysis and Applied Mathematics 2014*, 1648(1), Rhodes, Greece. <https://doi.org/10.1063/1.4912947>

HOVE, K. H. & T. LILLEKVELLAND (2019). On Growing Operating Costs in the Armed Forces. *Defence and Peace Economics*, 30(4), pp. 438–453. <https://doi.org/10.1080/10242694.2017.1413621>

International Institute for Strategic Studies (IISS) (2025). *Global Defence Spending Soars to New High* [online]. [cit. 2025-04-10]. Available at: <https://www.iiss.org/online-analysis/military-balance/2025/02/global-defence-spending-soars-to-new-high/>

International Monetary Fund (2025). *Inflation Rate, Average Consumer Prices* [online]. [cit. 2025-04-11]. Available at: <https://www.imf.org/external/datamapper/PCPIPCH@WEO/SSA/AFQ>

KEATING, E. G. & M. V. ARENA (2016). Defense Inflation: What Has Happened, Why Has It Happened, and What Can Be Done About It? *Defence and Peace Economics*, 27(2), pp. 176–183. <https://doi.org/10.1080/10242694.2015.1093760>

NORDLUND, P. (2015). Defence-Specific Inflation – the Swedish Perspective. *Defence and Peace Economics*, 27(2), pp. 258–279. <https://doi.org/10.1080/10242694.2015.1096571>

Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) (2025b). *SIPRI Military Expenditure Database* [online]. [cit. 2025-03-10]. Available at: <https://www.sipri.org/datab> <https://www.sipri.org/databases/milexases/milex>

Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) (2025a). *Sources and Methods* [online]. [cit. 2025-03-26]. Available at: <https://www.sipri.org/databases/milex/sources-and-methods> Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) (2025c). *SIPRI Yearbook: Armaments, Disarmament and International*

- Security [online]. [cit. 2025-03-14]. Available at: <https://www.sipri.org/yearbook>
- Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) (2025d). *SIPRI Fact Sheet. April 2024* [online]. [cit. 2025-04-19]. Available at: https://www.sipri.org/sites/default/files/2024-04/2404_fs_milex_2023.pdf
- Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) (2025e). *Trends in World Military Expenditure, 2024. April 2025* [online]. [cit. 2025-04-27]. Available at: <https://www.sipri.org/publications/2025/sipri-fact-sheets/trends-world-military-expenditure-2024>
- Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI). (2025f). *Unprecedented Rise in Global Military Expenditure as European and Middle East Spending Surges* [online]. [cit. 2025-04-28]. Available at: <https://www.sipri.org/media/press-release/2025/unprecedented-rise-global-military-expenditure-european-and-middle-east-spending-surges>
- WANG, Y (2016). Defence-Specific Inflation – the Swedish Perspective. *Defence and Peace Economics*, 27(2), pp. 258–279. <https://doi.org/10.1080/10242694.2015.1096571>
- WANG, Y. (2022). Defense Budget Growth and Inflation: A Wavelet-Based Study of the U.S. and Britain. *Political Studies Review*, 21(2), pp. 260–284. <https://doi.org/10.1177/14789299211068407>
- World Bank Group (2025). *Inflation, Consumer Prices (Annual %)* [online]. [cit. 2025-04-18]. Available at: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG>
- YINGYING X., W. S. CHI & T. RAN (2020). Is Defense Spending Inflationary? Time-Frequency Evidence from China. *Defence and Peace Economics*, 31(3), pp. 361–375. <https://doi.org/10.1080/10242694.2018.1457197>

Ing. Vendula Hynková, Ph.D.

AMBIS, vysoká škola, a.s.,

Katedra ekonomie, ekonomiky a veřejné správy

Email: vendula.hynkova@ambis.cz

SYMBIOSIS OF SWEETNESS? NAVIGATING SUGAR DATING THROUGH EVOLUTIONARY INSIGHTS AND PHILOSOPHICAL INQUIRY IN MODERN ERA

DANIEL LENGHART

NATÁLIE BAJEROVÁ

ABSTRAKT

Tento článek zkoumá složitou dynamiku sugar datingu teoretickou optikou Darwinova přežití nejsilnějších (survival of the fittest), Foucaultovy dynamiky moci a technologií heterosexuálního nátlaku. Zkoumání průsečíku těchto rámců odhaluje, jak sugar dating odráží a zároveň zpochybňuje společenské normy týkající se intimacy, ekonomiky a genderu. Naše analýza poukazuje na to, jak výhodné vlastnosti při zajišťování sugar relationships mohou posilovat existující sociální hierarchie, zatímco mocenská dynamika v rámci těchto uspořádání odráží širší společenské mocenské struktury. Uvažujeme také o tom, jak jsou tradiční genderové normy zároveň posilovány i podřívány. Tento interdisciplinární přístup vyvolává otázky o vyvíjející se povaze intimních vztahů v kontextu ekonomické výměny a digitálního zjednodušení a vybízí k dalšímu výzkumu společenských tlaků, ekonomických podmínek a technologického pokroku, které utvářejí moderní formy partnerství.

Klíčová slova: sugar dating, Charles Darwin, přeživší nejsilnějších, Michel Foucault, dynamika moci, sugar baby, sugar daddy, gender

JEL klasifikace: Y10 – Other

ABSTRACT

This article examines the complex dynamics of sugar dating through the theoretical lenses of Darwin's survival of the fittest, Foucault's power dynamics and technologies of heterosexual coercion. Exploring the intersection of these frameworks reveals how sugar dating both reflects and challenges societal norms related to intimacy, economics and gender. Our analysis highlights how advantageous traits in securing sugar relationships may reinforce existing social hierarchies, while power dynamics within these arrangements mirror broader societal power structures. We also consider how traditional gender norms are simultaneously reinforced and subverted. This interdisciplinary approach raises questions about the evolving nature of intimate relationships in the context of economic exchange and digital facilitation, urging further research into the societal pressures, economic conditions and technological advancements that shape modern forms of partnership.

Keywords: sugar dating, Charles Darwin, survival of the fittest, Michel Foucault, power dynamics, sugar baby, sugar daddy, gender

JEL Classification: Y10 – Other

INTRODUCTION

In the complex landscape of modern relationships, one phenomenon that has garnered considerable attention is sugar dating, a unique form of companionship characterized by mutual benefits and financial arrangements. To comprehensively understand this contemporary socio-cultural practice, we embark on a journey through the realms of evolutionary biology and philosophy. In this exploration, we delve into the evolutionary perspective, drawing insights from Charles Darwin's theory of "survival of the fittest", and simultaneously navigate the philosophical terrain, particularly examining power dynamics through the lens of Michel Foucault.

Evolutionary theories propose that behaviours and traits persist in a population if they contribute to the survival and reproduction of individuals. With sugar dating as our focal point, we unravel how this practice may align or deviate from Darwin's concept of "survival of the fittest". Are the dynamics of sugar dating a manifestation of evolutionary strategies for maximizing reproductive success, or do they challenge traditional paradigms of mate selection?

Simultaneously, we embark on a philosophical exploration, guided by the influential ideas of Michel Foucault, who extensively examined power dynamics

and social structures. Sugar dating, with its transactional nature, invites scrutiny from the perspective of power relationships. How do the participants navigate and negotiate power within the confines of this unconventional form of companionship? Foucault's insights on power, discourse and sexuality provide a theoretical framework for understanding the intricate interplay of authority and consent in the realm of sugar dating.

Together, these frameworks offer complementary insights: Darwin's evolutionary metaphor explains the competitive, selective nature of sugar dating in terms of advantage and survival strategies, while Foucault's power theory captures the complexity of interpersonal power exchanges beyond mere economic transactions. Thus, they are, for us, arguably the best fit among other theories for a multifaceted and critical understanding of sugar dating, addressing both structural and relational aspects within the phenomenon.

This interdisciplinary inquiry aims to unravel the layers of sugar dating, offering a nuanced understanding that transcends mere economic transactions. By intertwining evolutionary theories with philosophical analyses, we strive to illuminate the underlying motivations, implications and societal reflections embedded within the practice of sugar dating.

1 CONCEPT OF SUGAR DATING

Sugar dating, a contemporary phenomenon gaining prominence in the realm of modern relationships, is a unique form of companionship characterized by mutual benefits, financial arrangements, and often, a substantial age difference between the involved parties. The essence of sugar dating lies in the explicit negotiation of terms, where the expectations and boundaries are established from the outset (Wade, 2017).

This dynamic stands in stark contrast to traditional dating norms, offering a distinctive blend of romance, financial support and companionship. This relationship is based on mutual agreement. Intimacy, camaraderie and companionship is provided in exchange for financial resources or another form of support. Sugar dating provides sugar babies with the opportunity to satisfy their lifestyle and consumption needs, achieve symbols of modernity and conform to popular youth culture. It also enables them to avoid social exclusion and gain acceptance

into social groups. However, the arrangements of each sugar dating relationship may differ (Zembe et al., 2013).

At the heart of sugar dating is the figure of the “sugar daddy”, typically an older individual who provides financial support and gifts to a younger partner, known as the “sugar baby”. This relationship dynamic is rooted in the exchange of resources for companionship, challenging traditional notions of romance and intimacy (Fleming, 2018).

Beyond the conventional sugar dynamics, variations exist, including platonic sugar relationships where companionship is sought without a romantic or sexual component. Additionally, the emergence of online platforms dedicated to facilitating sugar dating has facilitated connections between individuals seeking such arrangements. These digital spaces have become hubs for negotiation and connection, reshaping the landscape of modern relationships.

Even though the reproduction aspect is not strictly mentioned in the definition of sugar dating, it is an important aspect, primarily from the male perspective. Sugar daddies tend to prioritize reproductive-related traits in women, especially physical signs of fertility such as youth and attractiveness, which aligns with traditional evolutionary preferences. Research within evolutionary psychology shows that men generally evaluate partners on indicators of reproductive potential more than women do, consistent with the evolutionary imperative to maximize reproductive success. This holds true in sugar dating contexts as well, where men often seek physically attractive younger partners who display fertility cues, reflecting their reproductive interests (Birkás et al., 2020; Nayar, 2017).

However, the context of sugar dating adds layers of complexity. While reproductive cues remain important, the relationship is explicitly transactional, and men also value factors beyond just reproductive fitness – such as companionship, emotional intimacy and mutual enjoyment – which may not necessarily align with reproductive goals. In interviews, some men frame financial transactions as gifts, which facilitate more genuine emotional connections rather than purely commercial exchanges (Gunnarsson and Strid, 2021). Therefore, men’s mate selection in sugar dating reflects a blend of reproductive interests and socio-emotional as well as economic considerations, often within a short-term mating framework lacking long-term reproductive commitments.

2 WILL IT CHANGE US IF WE SWEETEN OUR LIVES?

A LITTLE BIT OF SUGAR IN DARWIN'S THEORY

Charles Darwin's theory of evolution, expounded in his seminal work *On the Origin of Species* (1859), revolutionized our understanding of the diversity of life on Earth. At the heart of Darwin's theory is the concept of a struggle for survival, in which individuals within a population compete for limited resources. This struggle, often characterized by intense competition for food, mates and habitat, creates the conditions for differential success of individuals based on differences in their characteristics (Darwin, 1859). The result is the survival of the fittest (a term Darwin borrowed from Spencer). Darwin's principle of "survival of the fittest" refers to the process of natural selection, which includes the survival and reproduction of individuals with the most favourable genetic characteristics for a given environment. Natural selection becomes the driving force behind evolutionary changes. Darwin proposed that in the competition for survival, some individuals have traits that give them an advantage, which increases their chances of reproducing and passing those advantageous traits on to offspring. This process, known as natural selection, leads to the gradual accumulation of adaptive traits in a population over generations. These adaptive features, or beneficial properties, increase the organism's ability to survive and reproduce in a specific environment (Darwin, 1859). The concept of fitness is key to understanding natural selection. Fitness means the ability of an organism to contribute offspring to the next generation, thus passing on its genetic material. The more successful an organism is, the higher its fitness. Natural selection acts as a filter that favours traits that increase the fitness of an organism in its particular ecological niche. The prevalence of these advantageous traits in a population leads over time to the adaptation of the population to its environment (Darwin, 1859).

This principle can also be applied to sugar dating, where individuals compete for the favour and attention of their partners and try to increase their chances of success as much as possible (Gunnarsson and Strid, 2021). Research confirms that one of the reasons why men look for younger partners is their attractiveness and fertility. Studies (e.g. Buss and Schmitt, 2019; Šetinová and Topinková, 2021) showed that men prefer younger women because they are perceived as more attractive.

However, many relationships on sugar dating sites involve financial support from the older partner to the younger partner. This indicates that “survival of the fittest” can be influenced by economic factors in this context. In such relationships, it is important to be able to attract attention and maintain the interest of your partner. This may include superior physical attractiveness, intelligence, charm, wit, ability to provide companionship and the like (Belot and Francesconi, 2012). In this situation, the sugar daddy could be perceived as the “stronger” individual because he has the advantage of the wealth and resources that the sugar baby can provide. The sugar baby could then be perceived as the “less powerful” individual because she does not have as many resources and relies on sugar daddy’s financial support. However, a sugar baby may have an advantage in youth and attractiveness, which may be attractive to a sugar daddy (Sumter et al., 2017).

Although the sugar daddy has the advantage of financial resources, the sugar baby may have the advantage of being in demand among sugar daddies. If the sugar baby is very attractive and charismatic, she may have a better chance of finding a sugar daddy who will provide more financial support or other benefits. This idea can be supported by a study conducted by Sarah Daly in 2017 which investigated the phenomenon of sugar dating and its relation to gender inequalities and power relations. Daly pointed out that a sugar baby who has attractive looks and charisma may have more success in finding a sugar daddy who will provide more financial support and benefits (Daly, 2021).

However, in a long-term relationship between sugar daddy and sugar baby, it could be beneficial for both partners to have strong qualities. A sugar daddy might have an advantage in wealth and resources, while a sugar baby might have an advantage in youth, attractiveness and charisma. If both partners could complement each other and support their qualities, it could lead to a longer and more stable relationship (Gunnarsson and Strid, 2021). Studies have shown that relationships between sugar daddies and sugar babies can be very diverse and depend on the unique needs and expectations of each partner (Stice, 2021). It is also important that the relationship is based on mutual respect, trust and understanding, and not on unilateral control or exploitation (Kuate-Defo, 2004). Studies also suggest that when both partners are satisfied with their relationship, sugar daddies and sugar babies can have a positive effect on their lives and relationships (Gunnarsson and Strid, 2021; Stice, 2021).

3 SWEET CONTROL? FOUCAULT'S POWER DYNAMICS IN SUGAR DATING

One of Foucault's ideas in his philosophy focuses on power relations within society and how these relations are constructed and maintained through language, knowledge and cultural practices (Foucault, 1980).

In the context of the relationship between older men and younger women, Foucault's theory of gender and sexuality can be applied. Foucault argues that gender and sexuality are constructed as power relations that are the result of social and cultural factors (Foucault, 1978). In his book *The History of Sexuality* (1978) he describes how sexuality has become an object of power in modern society and how gender differences have become part of a system of power and control (Foucault 1978; 1980). The relationship between older men and younger women can be analyzed as a power relationship in which the older men use their economic and social status to obtain younger women as partners (Giddens, 1991).

The theory can also be applied to the phenomenon of sugar dating, where younger women are rewarded financially for becoming partners with older men (Milrod and Monto, 2017). The relationship is based on the economic dependence of younger women on older men who provide financial support and material benefits (Proulx, Caron, Logue, 2006). It allows older men to control and dominate her, which may or may not have a negative impact on young women (Birkás et al., 2020).

Foucault's theory can help analyze these problems and suggest possible solutions. It emphasizes that power relations are based on knowledge and discourse. This means that a change in discourse and knowledge can lead to a change in power relations. If the discourse around relationships between older men and younger women changes, this can lead to a change in power and control (Bay-Cheng et al., 2017; Prado, 2009). Foucault's theory and philosophy can be useful in analyzing the relationship between older men and younger women and the phenomenon of sugar dating. There are many research studies that support this analysis and suggest possible solutions to the problems associated with these relationships (Kirkeby et al., 2022; Wade, 2017). For example, a 2022 (Kirkeby et al., 2022) study examined how perceptions of deal power related to sugar dating

condom use. Overall, condom use among all women was highest for casual sexual partners and lowest for romantic partners, with SB condom use falling between these two values. Consistent with social exchange theory, sugar dating power perceptions predicted condom use with sugar daddies, such that women who felt more empowered reported more consistent condom use. Wade (2017) argues that sugar dating can be seen as a form of prostitution and that these men can use their economic and social status to control their relationship with younger women. The issues can be analyzed using Foucault's theory of power and control, which emphasizes the relationship between power and knowledge and how these factors are constructed and maintained within society (Foucault, 1978).

In the case of relationships between older men and younger women, the institutions and disciplines may be, for example, family tradition, culture or society. These can influence how people perceive this type of relationship and how they feel about it. If there is a social consensus towards this type of relationship, it can lead to its normalization and maintenance, even though it can be problematic. If, on the other hand, society criticizes this type of relationship, it can lead to its condemnation and limitation.

A study published in 1996 proves that culture and society play a significant role in how relationships between older men and younger women are perceived and accepted. It examines how cultural norms and societal expectations can influence mate selection and marital success. The authors point out that in some cultures, relationships between older men and younger women are more accepted and even preferred, while in others they may be considered inappropriate or taboo (Bereczkei and Csanaky, 1996). However, their 1996 findings do not fully account for the profound social and cultural shifts that have taken place over nearly three decades, particularly with the rise of digital technologies, changes in gender roles and evolving attitudes toward transactional and non-traditional relationships such as sugar dating. For example, studies on sugar dating emphasize the role of explicit negotiation and mutual benefit, creating dynamics that differ greatly from conventional courtship models and from the cultural frameworks (Darmayanti et al., 2024; Birkás et al., 2021). These modern relationships often navigate a “grey area” between dating and transactional sex, reflecting a marketization of intimacy that was not prevalent or studied in the same way in the 1990s. Furthermore,

socio-economic changes, globalization and shifts in individual autonomy and gender expectations have altered how society views relationships where partners differ widely in age and status. Cultural acceptance varies widely across contexts now, often influenced by digital platforms normalizing sugar dating and by growing awareness of diverse relationship models (Darmayanti et al., 2024).

The findings from Collisson and De Leon (2020) and McKenzie (2015) also offer important insights into the dynamics and social perceptions of age-gap relationships, which directly relate to sugar dating arrangements characterized by disparities in age and status. Collisson and De Leon's study specifically examined how perceived inequity predicts prejudice towards relationships with large age gaps. They found that societal bias against such relationships stems largely from perceptions that age-discrepant couples are inherently unequal, triggering concerns about exploitation or imbalance of power. The perception that one partner is receiving more benefits relative to their contribution creates social stigma, which is frequently expressed as prejudice towards these relationships (Collisson and De Leon, 2020).

This dynamic is highly relevant to sugar dating, where inequalities – in age, financial resources, and social power – are often explicit. The relationship's negotiated and transactional nature may amplify perceptions of inequity, despite consensual arrangements. Collisson and De Leon's findings suggest that a major source of social disapproval towards sugar dating might stem from these perceptions of unequal exchange, which society often views as inherently problematic or exploitative, regardless of the mutual consent and benefits involved.

McKenzie (2015) offers a complementary perspective by emphasizing the complexity and diversity of age-discrepant relationships. Her work argues that age differences alone do not necessarily dictate relational satisfaction or success, highlighting how many age-gap couples navigate these differences effectively, building loving and sustainable bonds. McKenzie suggests that such relationships challenge conventional norms about age homogamy in partner selection and require a nuanced understanding that accounts for emotional compatibility, mutual respect, and shared goals rather than focusing narrowly on age differences.

4 SWEETENED COMPLIANCE: TECHNOLOGIES OF HETEROSEXUAL COERCION IN SUGAR-DATING CULTURES

On the issue of the technology of heterosexual coercion, Nicola Gavey (1992) draws on de Lauretis's concept of the technology of gender (1987) and Foucault's concept of the technology of power (1979). Gavey argues that heterosexuality is constructed through a series of discourses and practices that produce sexuality. This systematically ignores women's desires and allows women to have little say in their participation in sexual acts.

Dominant discourses on heterosexuality place women in the position of relatively passive subjects who are encouraged to submit to sex with men regardless of their own sexual desire. Through disciplinary power, male dominance can be maintained in heterosexual practice often without the use of direct force or violence. The discursive processes that maintain these sets of power relations can be seen as technologies of heterosexual coercion (Gavey, 1992).

A sugar dating relationship, or a relationship of a wealthy man with a younger financially disadvantaged woman, is currently viewed as a common one. In online dating, SBs encounter a lot of pressure as the sugar-dating site only serves as a producer of the subject and is not obliged to oversee the principle of communication between the candidates. Discursive power operates in this relationship, where the role of heterosexual consent is not in question. The type of dating can be described as a type of transactional sexual relationship. In it, a sexual relationship can be exchanged for money or goods.

Author Alex Miller (2011) in his study compares sugar dating to prostitution. In his opinion, it is also an exchange of sexual services for money. On the other hand, others define this type of dating as instrumental intimacy (e.g. Nayar, 2017).

In this case, instrumental intimacy can be seen as SBs using intimacy as a means or tool to achieve their goal. These relationships need to be considered as a hybrid activity between transactional sex (Leclerc-Madlala, 2003). Furthermore, heterosexual dating is also characterized in the context of financial insecurity: women may seek such relationships because they do not see themselves as having the space to express consent for sexual intercourse in normal relationships (Motyl, 2013; Burkeet and Hamilton, 2012).

According to Gavey (1992), women could learn that sex in a heterosexual relationship with a sugar daddy is something they consent to and not just something they unconsciously desire. SDs do not distinguish consent and non-consent as distinct choices in this type of relationship. The relationship is discursively constructed, and this brings about acceptable parameters.

5 SUGAR, SPICE, AND EVERYTHING NICE?

INTERSECTION OF DISCUSSED PHENOMENA AND OPENING FOR NEW QUESTIONS

Darwin's theory of survival of the fittest suggests that traits that enhance reproductive success are more likely to be passed on to future generations. In the context of sugar dating, this theory can be applied to understand how certain characteristics – such as physical attractiveness, social status or financial stability – become advantageous in securing a sugar relationship. For instance, individuals with higher economic status or those perceived as more attractive may have a greater chance of entering into these arrangements, as they offer more desirable traits to potential partners. However, the question remains: *Is the dynamics of sugar dating a manifestation of evolutionary strategies to maximize reproductive success, or does it challenge the traditional paradigm of mate selection?*

The dynamics of sugar dating can indeed be interpreted through the lens of evolutionary strategies for maximizing reproductive success, but they also simultaneously challenge some traditional paradigms of mate selection, reflecting the complexities of human mating in modern socio-economic contexts.

From an evolutionary perspective, human mating strategies have evolved to maximize reproductive success under conditions of differential parental investment. Women, bearing higher obligatory biological investment in offspring, tend to prefer partners who can provide material resources and protection, which historically would enhance the survival and success of their progeny. Men, on the other hand, often maximize reproductive success through access to multiple mates, favouring attributes indicative of fertility, such as youth and physical attractiveness (Buss, 1989; Buss and Schmitt, 2019). Sugar dating, in which typically younger individuals engage in relationships with wealthier older partners in

exchange for resources, reflects this traditional dynamic: women's preference for resource acquisition paired with men's preference for reproductive cues.

However, sugar dating is not a straightforward reproduction of these evolutionary predispositions; it partially extends and at times diverges from classical evolutionary models. It represents a form of transactional mating that explicitly commodifies companionship and sex, where mate selection involves conscious negotiation and exchange of material benefits. This challenges the traditional paradigm that views mate choice as predominantly driven by unconscious evolutionary cues and genetic fitness. Instead, sugar dating reveals a socio-economic overlay on mating strategies, creating what has been conceptualized as a “mating market”, where individuals actively advertise and negotiate partner qualities in a bid-like process (Pawlowski and Dunbar, 1999).

Moreover, research shows that openness to sugar relationships aligns more strongly with short-term mating orientations rather than broad life history strategies. Short-term mating strategies emphasize immediate resource acquisition and low commitment, differing from the “slow” life history strategies focused on delayed reproduction and substantial parental investment (Meskó et al., 2025). This reveals that sugar dating operates under mating strategies attuned to sociosexuality and immediate benefits rather than long-term reproductive maximization.

Crucially, sugar dating also brings into focus the role of cultural, economic and social factors that shape human mating beyond pure evolutionary logic. The conscious and negotiated nature of these relationships suggests that in modern societies, mate selection incorporates elements of economic exchange and individual choice that transcend straightforward genetic fitness imperatives (Chu, 2018; Nayar, 2017). Participants may pursue non-reproductive motives such as financial security, emotional well-being, autonomy or social status, reflecting the plasticity of human mating strategies in response to contemporary environments.

In summary, sugar dating can be seen as both a manifestation of evolutionary strategies – reflecting sex-differentiated reproductive interests and trade-offs – and a challenge to traditional mate selection paradigms by introducing explicit transactional and negotiated dynamics. It illustrates how biological interacts with socio-economic contexts to produce complex human mating behaviours that cannot be fully explained by classic evolutionary theories alone.

However, this perspective also raises questions about how these dynamics influence the selection of partners and the evolution of preferences within sugar-dating communities. For example:

- How do economic and social pressures influence the selection of traits deemed desirable in sugar dating?
- Do these dynamics reinforce existing social hierarchies, or do they create new forms of social stratification?

Foucault's theories on power highlight its relational and diffuse nature, suggesting that power is not held by individuals but rather exercised through networks of relationships. In sugar dating, power dynamics are complex, with both parties exerting influence over the terms of the arrangement. The sugar daddy often holds financial power, while the sugar baby may wield emotional or social influence.

This framework prompts inquiries into how power is negotiated and maintained within these relationships:

- How do sugar babies and sugar daddies negotiate power within their arrangements, and what strategies do they use to maintain or challenge existing power structures?
- In what ways do these power dynamics reflect or subvert broader societal norms regarding gender, class and intimacy?

Technologies of heterosexual coercion refer to the societal mechanisms that enforce traditional norms of heterosexuality, often influencing how individuals perceive and engage in romantic or sexual relationships. In sugar dating, these technologies can manifest as expectations around gender roles, with sugar daddies often embodying traditional masculine ideals and sugar babies conforming to feminine norms.

This context raises questions about how these pressures shape the experiences of individuals in sugar dating:

- How do societal expectations around heterosexuality influence the formation and maintenance of sugar relationships?
- Do these relationships offer a space for subverting traditional gender roles, or do they reinforce existing norms?

The intersection of Darwin's survival of the fittest, Foucault's power dynamics and technologies of heterosexual coercion in sugar dating opens up several new avenues for research:

- How do evolutionary pressures (e.g. selection for certain traits) interact with power dynamics and societal expectations to shape the sugar-dating landscape?
- Can sugar dating be seen as a form of resistance to traditional relationship structures, or does it reinforce existing social hierarchies?
- What role do digital platforms play in facilitating these relationships and influencing the dynamics of power and attraction?

By exploring these questions, researchers can gain a deeper understanding of the complex interplay between biological, social and technological factors in shaping the experiences of individuals involved in sugar dating.

CONCLUSION

This article has explored the complex dynamics of sugar dating through the lenses of Charles Darwin's theory of survival of the fittest, Michel Foucault's power dynamics and the concept of technologies of heterosexual coercion. By examining these theoretical frameworks, we have illuminated how sugar dating reflects and challenges broader societal norms regarding intimacy, economics and gender roles.

The intersection of these theories reveals that sugar dating is not merely a transactional relationship but a site where biological, social and technological factors converge. Darwin's theory highlights how certain traits become advantageous in securing sugar relationships, potentially reinforcing existing social hierarchies. Foucault's power dynamics show how influence is negotiated within these arrangements, often reflecting broader societal power structures. The technologies of heterosexual coercion underscore how traditional gender norms are both reinforced and subverted in sugar dating.

Our analysis raises important questions about the future of intimate relationships in the context of economic exchange and digital facilitation. As digital platforms continue to shape the landscape of sugar dating, it is crucial to con-

sider how these technologies influence the dynamics of power, attraction and social norms.

Ultimately, this research suggests that sugar dating is a multifaceted phenomenon that challenges simplistic categorizations. It invites further interdisciplinary inquiry into how societal pressures, economic conditions and technological advancements interact to shape modern forms of intimacy and partnership. By exploring these intersections, we can gain a deeper understanding of the evolving nature of human relationships in the digital age.

Future studies should continue to explore the ways in which sugar dating reflects broader societal trends and challenges traditional norms. This includes examining the role of digital platforms in facilitating these relationships, the impact of economic inequality on the selection of partners and the ways in which individuals navigate and resist societal expectations within these arrangements. Through such research, we can better understand the complex interplay of factors that shape the experiences of those involved in sugar dating and contribute to a more nuanced discussion of intimacy, power and technology in contemporary society.

REFERENCES

- BAY-CHENG, L. Y., E. MAGUIN & A. E. BRUNS (2017). Who Wears the Pants: The Implications of Gender and Power for Youth Heterosexual Relationships. *The Journal of Sex Research*, 55 (1), pp. 7–20. ISSN 0022 4499.
- BERECZKEI, T. & A. CSANAKY (1996). Mate Choice, Marital Success, and Reproduction in a Modern Society. *Ethology and Sociobiology*, 17 , pp. 17–35. ISSN 01623095.
- BIRKÁS, B., N. MESKÓ, A. N. ZSIDÓ, D. IPOLYI & A. LÁNG (2020). Providing Sexual Companionship for Resources: Development, Validation, and Personality Correlates of the Acceptance of Sugar Relationships in Young Women and Men Scale (ASR-YWMS). *Frontiers in Psychology*, 11, pp. 1–15. ISSN 1664-1078.
- BURKETT, M. & K. HAMILTON (2012). Postfeminist Sexual Agency: Young Women's Negotiations of Sexual Consent. *Sexualities*, 15 (7), pp. 815–833. ISSN 1363-4607.
- BUSS, D. & D. SCHMITT (2019). Mate Preferences and Their Behavioral Mani-

- festations. *Annual Review of Psychology*, 70, pp. 77–110. ISSN 1545-2085.
- BUSS, D (2010). Sex Differences in Human Mate Preferences: Evolutionary Hypotheses Tested in 37 Cultures. *Behavioral and Brain Sciences*, 12 (1), p. 1.14. ISSN 1469-1825.
- CHU, C. S. K (2018) *Compensated Dating: Buying and Selling Sex in Cyberspace*. Berlin: Springer. ISBN 978-981-10-6973-4.
- COLLISSON, B. & L. P. DE LEON (2020). Perceived Inequity Predicts Prejudice towards Age-Gap Relationships. *Current Psychology*, 39 (2,), pp. 2108–2115. ISSN 1046-1310.
- DARMAYANTI, D. P., N. I. IDRUS, M. TANG & P. HIJJANG (2024). Love or Transaction: The Difference Between Sugar Dating and Conventional Dating. *International Journal of Religion*, 5 (10), pp. 2863–2872. ISSN 2633-3538.
- DARWIN, C. (1895). *On the Origin of Species*. London: John Murray.
- DE LAURETIS, T. (1987). *Technologies of Gender: Essays on Theory, Film, and Fiction*. Bloomington: Indiana University Press.
- FLEMING, P. (2018). *Sugar Daddy Capitalism: The Dark Side of the New Economy*. Cambridge: Polity. ISBN 978-1509528202.
- FOUCAULT, M. (1979). *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. United States: Penguin.
- FOUCAULT, M. (1980). *Power/Knowledge: Selected Interviews & Other Writings 1972 – 1977*. New York: Random House. ISBN 039473954X.
- FOUCAULT, M. (1978). *The History of Sexuality. Vol. 1*. New York: Random House. ISBN 9780241385982.
- GAVEY, N. (1992). Technologies and Effects of Heterosexual Coercion. *Feminism & Psychology*, 2 (3), pp. 325–351. ISSN 0959-3535.
- GUNNARSSON, L. & S. STRID (2023). Varieties of Sugar Dating in Sweden: Content, Compensation, Motivations. *Social Problems*, 70 (4), pp.1044–1062. ISSN 0037-7791.
- KIRKEBY, K. M., J. J. LEHMILLER & M. J. MARKS (2022). Sugar Dating, Perceptions of Power, and Condom Use: Comparing the Sexual Health Risk Behaviours of Sugar Dating to Non-Sugar Dating Women. *The Journal of Sex Research*, 59 (6), pp. 731–741. ISSN 0022-4499.
- KUATE-DEFO, B. (2004). Young People's Relationships with Sugar Daddies and

- Sugar Mummies: What do We Know and What Do We Need to Know? *African Journal of Reproductive Health*, 8 (2), pp. 13–37. ISSN 1118-4841.
- LECLERC-MADLALA, S. (2003). Transactional Sex and the Pursuit of Modernity. *Social Dynamics*, 29 (2), pp. 213–233. ISSN 0253-3952.
- MCKENZIE, L. (2015). *Age-Dissimilar Couples and Romantic Relationships*. Berlin: Springer Nature.- ISBN 978-1-137-44676-3.
- MESKÓ, N. J. EHLERS & A. N. ZSIDO (2025). Short-Term Mating Orientation Predicts Openness to “Sugar Relationships” More Than Life History Strategy. *Evolutionary Psychology*, 23 (2), , pp. 1–12. ISSN 1474-7049.
- MICHÈLE, B. & M. FRANCESCONI (2012). Can Anyone Be “The” One? Evidence on Mate Selection from Speed Dating. *Journal of Human Resources*, 48 (2), pp. 474–507. ISSN 0022-166X.
- MILLER, A. (2011). Sugar Dating: A New Take on an Old Issue. *Buffalo Journal of Gender, Law & Social Policy*, 20, pp. 33–68. ISSN 2151-3473.
- MILROD, C. & M. MONTAÑO (2017). Older Male Clients of Female Sex Workers in the United States. *Archives of Sexual Behavior*, 56 (6), pp. 1867–1876. ISSN 0004-0002.
- MOTYL, J. (2013). Trading Sex for College Tuition: How Sugar Daddy “Dating” Sites May Be Sugar Coating Prostitution. *Dickinson Law Review*, 117 (3), pp. 927–957. ISSN 0012-2459.
- NAYAR, K. I. (2017). Sweetening the Deal: Dating for Compensation in the Digital Age. *Journal of Gender Studies*, 26 (3), pp. 335–346. ISSN 0958-9236.
- PAWŁOWSKI, B. & R. DUNBAR (1999). Impact of Market Value on Human Mate Choice. *Proceedings of the Royal Society B*, 266 (1416), pp. 281–285. ISSN 0962-8452.
- PRADO, C. G. (2009). *Foucault’s Legacy*. New York: Continuum. ISBN 978 1441130815.
- PROULX, N., S. L. CARON & M. E. LOGUE (2006). Older Women/Younger Men. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 5 (4), pp. 43–64. ISSN 1533-2691.
- SARAH, D. (2017). *Sugar Babies and Sugar Daddies: An Exploration of Sugar Dating on Canadian Campuses*. Master Thesis. Ottawa: Carleton University, Faculty of Graduate and Postdoctoral Affairs.
- ŠETINOVÁ, M. & R. TOPINKOVÁ (2021). Partner Preference and Age: User’s

Mating Behavior in Online Dating. *Journal of Family Research*, 33 (3), pp. 566–591. ISSN 2699-2337.

STICE, B. (2021). *The Lived Experiences of College Sugar Babies: A Consensual Qualitative Research Study*. San Marcos: Master Thesis. Texas State University.

WADE, L. (2017). *American Hookup: The New Culture of Sex on Campus*. New York: W W Norton & Co. ISBN 978-0393285093.

ZEMBE, Y. L. TOWNSEND, A. THORSON, A. M. EKSTRÖM (2013). “Money Talks, Bullshit Walks” Interrogating Notions of Consumption and Survival Sex among Young Women Engaging in Transactional Sex in Post-Apartheid South Africa: A Qualitative Enquiry. *Globalization & Health*, 9 (1), pp. 1–16. ISSN 1744-8603.

Mgr. Daniel Lenghart, Ph.D.

Katedra psychologie, Panevropská vysoká škola,

Michálkovická 1810/181, 710 00 Slezská Ostrava

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8239-5012>

Email: daniel.lenghart@gmail.com

Bc. Natálie Bajerová

studied ethics and culture in media communication

at the Cyril and Methodius Theological Faculty of Palacký University.

Email: natalka.bajerova@seznam.cz

JAK ZAKTIVIZOVAT OBČANSKOU SPOLEČNOST? MOŽNOSTI APLIKACE MARKETINGOVÉHO KONCEPTU „SPOLEČNÉ TVORBY HODNOTY“

HOW TO ENGAGE CIVIL SOCIETY? POSSIBILITIES OF THE MARKETING CONCEPT “VALUE CO-CREATION” APPLICATION

KAMILA TIŠLEROVÁ

ZUZANA KVÍTKOVÁ

ABSTRAKT

Tento článek zkoumá aplikaci marketingového konceptu „společné tvorby hodnoty“ pro zlepšení činnosti municipalit. Zkoumá potenciální přínosy a výzvy zapojení občanů do tvorby veřejné hodnoty, a to jak na základě teoretických rámců, tak empirických zjištění. Výzkum, provedený prostřednictvím kvalitativních rozhovorů a diskusí s expertní skupinou zástupců středně velkých měst, identifikuje klíčové faktory ovlivňující úspěšnou implementaci společné tvorby hodnoty ve veřejném sektoru. Zjištění naznačují, že posun k více kolaborativnímu přístupu může posílit důvěru občanů, zlepšit kvalitu projektů a podpořit participativnější vztah mezi municipalitami a jejich komunitami. Článek se zabývá i důležitostí řešení překážek, jako jsou omezené zdroje, mezery v dovednostech a obavy z implementace tohoto konceptu.

Klíčová slova: společná tvorba hodnoty, veřejná správa, participace občanů, municipality, marketing ve veřejném sektoru, řízení měst

JEL klasifikace: H70, H83, M31

ABSTRACT

This article explores the application of the marketing concept of "value co-creation" to improve the performance of municipalities. It examines the potential benefits and challenges of involving citizens in the creation of public value, drawing on both theoretical frameworks and empirical findings. The research, conducted through qualitative interviews and expert group discussions with representatives from mid-sized towns, identifies key factors influencing the successful implementation of value co-creation in the public sector. The findings suggest that a shift towards a more collaborative approach can enhance citizen trust, improve project quality and foster a more participatory relationship between municipalities and their communities. The paper also discusses the importance of addressing barriers such as resource constraints, skills gaps and concerns about implementing the concept.

Keywords: value co-creation, public administration, citizen participation, municipalities, marketing in the public sector, city management

JEL Classification: H70, H83, M31

ÚVOD

Myšlenka aplikovat ve veřejné správě některé prvky a principy běžného trhu není nijak nová. Konceptuálně jej uchopili například autoři Hood a Jackson (1991) a vžil se název New Public Management. Stejně jako mnoho dalších autorů zkoumali, nakolik je reálné a přínosné funkci byrokracie transformovat na skutečnou veřejnou službu a vytváření hodnoty pro obyvatele. Běžným se stal pojem „tvorba veřejné hodnoty“ (CPV), za autora je považován Moor (1997) a tento koncept se začal promítat do skutečné činnosti veřejné správy.

Tento článek se zabývá otázkou, zda by pro kvalitnější činnost samospráv měst mohl být aplikován již léty prověřený marketingový koncept tzv. společné tvorby hodnoty (value co-creation), který prokazatelně přináší v komerčním prostředí značné benefity jak pro značku, tak spotřebitele, tedy zda a do jaké míry by byl v prostředí municipalit aplikovatelný a přínosný. Jelikož je v business prostředí ve velké míře využíván, jsou i rozpracované jeho principy a postupy tak, aby na obou stranách bylo získáno maximum benefitů tím, že se obě strany na tvorbě hodnoty podílejí společně. Značka přispěje svými zdroji a kapacitami a spotřebitel svými znalostmi a formulováním potřeb. Může tedy aplikace konceptu společné tvorby hodnoty být podobně přínosná i v rámci městských samospráv?

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

V této části je pojednáno o konceptech spolupráce, resp. společné tvorby hodnoty, a to jak v oblasti veřejné správy, tak i v klasickém pojetí, tedy v oblasti marketingu.

1.1 KONCEPT VALUE CO-CREATION POUŽÍVANÝ V MARKETINGU

Koncept „spolu-vytváření hodnoty“ se datuje k počátkům šedesátých let minulého století. Za význačné propagátory jsou následně považováni například Prahaladem a Ramaswamy (2000), kteří definovali koncept jako nový přístup k vytváření hodnoty, který zdůrazňuje interakci mezi spotřebiteli a firmami a zahájil éru intenzivního výzkumu zaměřeného na interakci mezi spotřebiteli a firmami, prokázal význam spotřebitelského zapojení v souvislosti s výzkumem v oblasti inovací. Tato témata ukazují, jak spolupráce mezi spotřebiteli a firmami může přinést vzájemně prospěšné vztahy a hodnoty. Později tito autoři (Prahalad, Ramaswamy, 2004) doplnili základní elementy, na kterých musí být společná tvorba hodnoty založena – a to mj. na vzájemném dialogu a prospěchu.

Dalším z význačných propagátorů tohoto konceptu byl Payne (Payne et al, 2008), který vypracoval model procesu vytváření hodnoty, a to jak z pohledu dodavatele, tak z pohledu zákazníka. To už byl výzkum tak daleko, že bylo nezpochybnitelně prokázáno, že zapojení spotřebitelů do procesu spolu-vytváření hodnoty přináší výhody jak pro firmy, tak pro spotřebitele.

Výzkum společné tvorby hodnoty probíhal v různých odvětvích a oblastech a jeho přínosnost se osvědčovala i v ne zcela typických spotřebitelských vztazích. Například Wong (Wong et al, 2019) zkoušel aplikovat tento koncept v oboru veletrhů a výstav a prokázal význačné benefity různého druhu – finanční úspory, spokojenost návštěvníků, vyšší zisky vystavovatelů atd.

Autoři John a Supramaniam (2024) provedli souhrnný výzkum konceptu value co-creation v oblasti služeb, konkrétně v oblasti turismu a cestovního ruchu a zaměřili se na to, nakolik tento koncept byl pro toto odvětví za poslední dvě dekády prospěšný. Nejen že dali do souvislosti ekonomické výstupy a způsob managementu (zahrnující společnou tvorbu hodnoty), ale sestavili i integrovaný rámec pro spoluvytváření hodnot v cestovním ruchu.

Aplikace konceptu společné tvorby hodnoty se nevyhýbá ani novým oblastem, jako je například oblast sociálních médií, kdy Zadeh (Zadeh et al, 2019) navíc ještě rozšiřuje aplikaci tohoto konceptu na oblast C2C, tedy zákazník zákazníkovi. I zde jednoznačně prokazuje přínos toho, kdy role nejsou dané ve smyslu, kdo je dodavatel (designér nabídky) a kdo spotřebitel (pasivní příjemce), ale právě naopak – největší hodnota pro obě strany vznikne v případech, kdy byla konstruována společným úsilím.

1.2 SPOLEČNÁ TVORBA HODNOTY VE VEŘEJNÉ SPRÁVĚ

Z komerčního prostředí, soukromých firem i tržních mechanismů byly postupně do veřejné správy zaváděny další prvky, bezpochyby lze uvést know-how z manažerských disciplín, kdy role úředníků začala být chápána jako role veřejných manažerů (Moor, 2021), až po sofistikované manažerské metody do veřejné správy již běžně zavedené. Jedná se o podnikatelský styl řízení, který je ve veřejném sektoru možný s tím, že člověk plně chápe a jedná v souladu s důležitými procesy demokratické legitimizace a veřejné odpovědnosti (Moor, 2021). Současně byl pojmenován tzv. „public spirit“ (Moor, 2021), což byla identifikovaná potřeba a touha občanů přispívat k důležitým veřejným účelům nebo alespoň plnit své povinnosti či přispívat spravedlivým dílem ke společným cílům, jinými slovy se na této tvorbě hodnot podílet.

Přínosy ze zapojení obyvatel byly prokázány v mnoha průzkumech, například autorky Scutariu a Mangelovschi (2022) zkoumaly přínosy jak pro obyvatele, tak pro samosprávu a prokazují, že benefity získávají obě strany. Za hlavní argumenty pro to, aby byly realizovány konzultace s veřejností v procesu veřejného rozhodování považují právo občanů a za přínosy označují zajištění efektivního přijímání a provádění rozhodnutí, kdy přijatá rozhodnutí jsou přijímána a podporována společností a samozřejmě podpora transparentnosti rozhodovacího procesu.

Mnozí autoři představují různé modely pro různé účely zapojení komunity. Například pro zapojení komunity do městských inovací vyvinul Anthony (2024) svůj model tak, že specifikuje faktory, které ovlivňují zapojení komunity do inteligentního udržitelného rozvoje města. Model umožňuje občanům, tvůrcům politik, vládě, urbanistům, akademikům a podnikům v městském prostředí propojit se, komunikovat, zapojit se a společně vytvářet inovativní služby.

Autoři Cao a Kang (2022) se při využití teorie dynamických schopností snažili identifikovat potřebné kompetence veřejné správy pro kontinuální občanskou participaci a zároveň navrhli model občanské participace pro spoluvytváření veřejných hodnot. Navržený model může sloužit jako rámec pro uznání zásadní role občanů při tvorbě veřejných politik a poskytování veřejných služeb v inteligentní éře. Jak potvrzuje mnoho autorů, např. Torfing (Torfing et al, 2019), koncept společné tvorby hodnoty je stále více uznáván jako transformační přístup ve veřejném sektoru, který se posouvá od tradičního poskytování služeb ke spolupráci s občany.

Otázka potřebnosti a přínosů spolupráce občanů a veřejné správy, ať už se tato spolupráce nazývá jakkoliv, je již dostatečně prokázána a jejímu zavádění pro praxe je věnována značná pozornost na více úrovních. Za svou si tuto problematiku vzala i OECD, která přínos potvrzuje a formuluje zvláště naléhavé případy s největší hodnotou pro participativní procesy, například rozhodnutí o dlouhodobých politických směrech, která zahrnují volbu mezi různými potenciálními cestami a vyžadují společenský souhlas, dále pak ty politiky, jejichž úspěšný návrh a/nebo realizace závisí na znalostech a příspěvcích místní komunity a následovně i ta politická témata, na kterých občanům velmi záleží, která mohou vytvářet rozdíly mezi „vítězi“ a „poraženými“ a kde může být ohrožena důvěra ve veřejné instituce. (OECD, 2023, str. 6).

OECD nezůstává jen u doporučení angažovanosti občanů, ale v obsáhlých materiálech vydává i doporučení a metodické návody k implementaci, konkrétně jak nejlépe navrhnout procesy zapojení. Doporučuje postupovat v těchto bodech: (OECD 2023 str. 7)

- Vypracovat a realizovat plán pro oslovení cílových skupin, včetně speciálních prostředků pro zapojení nedostatečně zastoupených skupin.
- Usnadnit inkluzivní diskuse a zároveň se vyhýbat polarizaci debat.
- Zvolit optimální kombinaci metod a nástrojů zapojení a přizpůsobit je tak, aby co nejlépe odpovídaly konkrétnímu účelu procesu zapojení.
- Zajistit splnění očekávání občanů a informovat veřejnost o výsledcích procesu.
- Mít zavedený proces pro začlenění vstupů do politických procesů.

Kromě tohoto metodického pojetí aplikace zapojení občanů vzniká i mnoho dalších, mnohem složitějších a rozpracovanějších modelů, například od výzkum-

níků skupiny Engage2020 s názvem Tools and instruments for a better societal engagement (2020). Tento materiál je však příliš komplexní a obsáhlý na to, aby je bylo možné využít na běžnou činnost městských samospráv.

Jedna z možných cest k snadnému a praktickému uplatňování vysoké angažovanosti občanů a vzájemné spolupráce s místními samosprávami je využití již existujícího modelu „společné tvorby hodnoty“ (value co-creation), který je běžně využíván v marketingovém prostředí, resp. ve firemních strategiích.

V rámci České republiky jsou snahy o zapojení občanů do veřejné správy taktéž zřetelné, například koncepce rozvoje veřejné správy na období let 2021-2030 je nazvána „Klientsky orientovaná veřejná správa 2030“ (MV, 2019) a je vymezeno pět strategických cílů, přičemž cíl č. 5 je formulován jako „informování a účastníci se občané“. V následném vyhodnocení a vydaném Doplnění Koncepce rozvoje veřejné správy (MV, 2024, s. 4) je však stanoveno, že tento cíl s ohledem na kapacitní problémy nebude dále rozvíjen, případně by jej mohl alespoň částečně převzít jiný rezort, než je Ministerstvo vnitra.

Obecně tedy lze konstatovat, že panuje shoda na tom, že společná tvorba hodnoty je jedním ze základních kamenů reformy veřejné politiky na celém světě. Mimo jiné je označována za cennou cestu k reformě veřejných služeb a k plánování a poskytování efektivních veřejných služeb, za reakci na demokratický deficit a cestu k aktivnímu občanství a aktivním komunitám a za prostředek, jak získat další zdroje pro poskytování veřejných služeb. Jak však upozorňují někteří autoři (Osborne et al, 2016), navzdory těmto různorodým úlohám je ale „společná tvorba hodnoty“ ve skutečnosti špatně formulována a stala se jedním z řady slov, která se ve veřejné politice používají jen velmi málo. Navíc jeho praktická aplikace je poměrně problematická.

Jelikož marketingový koncept společné tvorby hodnoty se jeví velmi flexibilní a snadno aplikovatelný v mnoha různých oblastech, je záměrem této studie rámcově odhadnout jeho možné využití ve veřejné správě v podmínkách České republiky.

2 METODIKA

Cílem této studie je zmapovat a vyhodnotit přínosy a limity stávajících způsobů spolupráce samospráv s občany. Dále potom představit zástupcům měst marke-

tingový koncept „value co-creation“ a provést šetření, nakolik by byl pro ně aplikovatelný a přínosný. Dalším cílem je na základě zjištění navrhnout rámec, který by usnadnil daný „model“ aplikovat v podmínkách měst o velikosti 20 – 50 000 obyvatel.

Na základě předchozích empirických zjištění o míře angažovanosti občanů byl ke zkoumání vybrán segment středních měst, tj. s 20 až 50 tisíci obyvateli, ve kterých žije přibližně 1,5 milionu lidí. Počet těchto měst představuje cca 15 % všech města a obcí v ČR. U malých měst (do 20 000 obyvatel) je předpoklad poměrně úzké a transparentní komunální politiky. U velkoměst se předpokládá, že mají více zdrojů a možností, jak participaci občanů řídit a konečně u velkých měst (50 – 100 000 obyvatel) existuje značná diverzita v této oblasti. Pro tyto důvody byl tedy vybrán ke zkoumání segment středních měst.

Pro koncept této studie byly formulovány výzkumné otázky, a to:

VO 1 – Jaké jsou nedostatky tradičního přístupu?

VO 2 – Jaké jsou přínosy stávajícího přístupu?

VO 3 – Jaká očekávání (přínosy a rizika) byste měli od marketingového konceptu společné tvorby hodnoty?

VO 4 – Jaké jsou možnosti překonání překážek a implementace?

Do spolupráce na výzkumu se zapojilo 21 starostů či jimi pověřených osob. Jednalo se o kvalitativní výzkum prováděný ve dvou fázích. V první fázi byli starostové seznámeni s konceptem „value co-creation“ a pro dané město s nimi byly popsány stávající aktivity, úspěchy a problémy spojené se stávajícím způsobem zapojení občanů. Mapování probíhalo kombinovanou formou, jednak byly realizovány strukturované rozhovory, kde se respondenti vyjadřovali posouzením dané položky na Likertově škále a dále měli možnost volných odpovědí.

Respondenti volně formulovali svá hodnocení a současně jim přiřazovali významnost, kdy hodnota 5 byla maximum. V rámci zpracování dat byly následně odpovědi strukturovány do faktorů a byl vypočítán vážený průměr hodnot významnosti.

V druhé fázi bylo uskutečněno setkání daných osob zapojených do výzkumu – byla tak zorganizována jednorázová expertní skupina (skutečná účast byla 19 účastníků), kdy se krátce nasdílely poznatky z jednotlivých měst a násled-

ně Delfskou metodou (zde ve třech kolech) byly vyvozovány návrhy na realizaci daného konceptu, tedy na vytvoření podmínek a zvládnutí výzev na jeho implementaci. Delfská metoda (Rowe, Wright, 1999) byla zvolena proto, aby se účastníci jednak vyjádřili, ale také měli možnost vzít v úvahu i názory ostatních odborníků a po jejich posouzení mohli následně své názory a návrhy upravit či doplnit. Tím došlo k maximálně kvalifikovanému posouzení možnosti aplikace konceptu „value co-creation“ a současně byl i vytvořen rámec toho, jak by mohl a měl být daný „model“ aplikován v podmínkách měst o velikosti 20 – 50 000 obyvatel.

3 VLASTNÍ VÝZKUM

3.1 PŘEDSTAVENÍ KONCEPTU SPOLEČNÉ TVORBY HODNOTY (VALUE CO-CREATION)

Starostům byl koncept společné tvorby hodnoty představen jako osvědčený marketingový koncept, který pomocí zapojení zákazníků může vytvořit lepší hodnotu, než kdyby se na její tvorbě podílel jen poskytovatel. Byly vysvětleny základní principy s ohledem na aplikaci ve veřejné správě. Jak je zobrazeno v tabulce č. 1, byly strukturovaně vymezeny i základní rozdíly vůči tradičnímu způsobu řízení zapojení občanů.

Tab. 1: »Představení konceptu value co-creation

	Běžná činnost	Koncept value co-creation
Role občanů	Občané jsou spíše pasivními příjemci informací, kteří se účastní veřejných schůzí, poskytují feedback, provádějí kontrolu. Jejich názory jsou shromažďovány, ale často nemají přímý dopad na rozhodovací procesy.	Občané hrají aktivní roli jako partneři ve vytváření a definování projektů. Jejich názory, nápady a zkušenosti jsou vysoce ceněny a integrovány na každém kroku procesu.
Interakce a komunikace	Interakce bývá jednosměrná. Město informuje občany a shromažďuje jejich odezvu, ale nedochází k prohloubené diskusi nebo spolupráci systematicky.	Interakce je obousměrná a dialogická. Vytváří se systémový prostor pro intenzivní a otevřenou komunikaci, kde dochází k výměně názorů a k iteraci návrhů.

Pokračování na straně 73

Tab. 1: »Představení konceptu value co-creation

	Běžná činnost	Koncept value co-creation
Proces a struktura	Procesy zapojení občanů bývají často statické a nepružné. Město definuje agendu a rozhodovací procesy bez ohledu na specifické potřeby a preference komunity.	Proces je dynamický a flexibilní. Projekty se vyvíjejí v průběhu času v závislosti na zpětné vazbě a potřebách občanů. To umožňuje adekvátní reagování na měnící se okolnosti.
Výsledky a dopady	Výsledné projekty často nezohledňují specifické potřeby obyvatel a mohou být vnímány jako nedostačující nebo nevhodné. Komunikace není kontinuální, což vede ke ztrátě kontaktu či komunikačním šumům.	Projekty jsou více přizpůsobené a relevantní. Díky aktivnímu zapojení obyvatel je pravděpodobnost, že projekty budou lépe odpovídat skutečným potřebám komunity, vyšší, což následně zvyšuje jejich hodnotu a účinnost.
Udržitelnost a dlouhodobé vztahy	Zapojení občanů může být příležitostné a koncentrované na konkrétní projekty, což nevede k dlouhodobým vztahům a důvěře mezi municipalitami a obyvateli.	Tento přístup podporuje dlouhodobou spolupráci a budování vztahů. Pravidelná spolupráce vede k větší důvěře a angažovanosti občanů, čímž se zvyšuje efektivita řízení a rozvoje měst.

Zdroj: vlastní zpracování, 2025

3.2 VO 1 – JAKÉ JSOU NEDOSTATKY TRADIČNÍHO PŘÍSTUPU?

Respondenti volně formulovali svá hodnocení a současně jim přiřazovali významnost, kdy hodnota 5 byla maximum. V rámci zpracování dat byly následně odpovědi strukturovány do faktorů a byl vypočítán vážený průměr hodnot významnosti.

Pro lepší obraz zde prezentujeme i volné vyjádření, které lze označit za reprezentativní: „Naše způsoby participace jsou často příliš jednosměrné, často redukování jen na sběr dotazníků, případně veřejné schůze. Spíše pořádáme jednorázové nesystematické akce. Občané pak nevidí kontinuitu. Setkáváme se se zapojením ne zcela přínosných lidí – často jen občané výrazně nespokojení či jinak hlasití. Také nám chybí zdroje pro podporu angažovanosti občanů. Není pro to k dispozici seriózní platforma. Nevyužíváme možné technologie.“

Tab. 2: »Vnímané nedostatky tradičního přístupu

	Vysvětlení	Významnost
Jednosměrná komunikace	Tradiční metody často zahrnují jen informování občanů bez skutečného zapojení do rozhodovacího procesu. To může vést k pocitu, že jejich názory nejsou brány v potaz.	4,5
Nízká účinnost	Městské úřady mohou mít obtíže efektivně zpracovat zpětnou vazbu, což může vést k frustraci občanů a nezájmu o budoucí účast.	4,3
Nedostatečné pochopení potřeb	Občané mohou mít jiné potřeby a preference, než které byly identifikovány skrze tradiční metody zjišťování. To znamená, že výsledné projekty nemusí adresovat skutečné problémy komunity.	3,8
Fragmentace zapojení	Tradiční metody často nezohledňují různé skupiny ve společnosti, což může vést k nedostatečné reprezentaci a nevyváženost v názorech a potřebách.	3,3

Zdroj: vlastní výzkum

3.3 VO 2 – JAKÉ JSOU PŘÍNOSY STÁVAJÍCÍHO PŘÍSTUPU?

Respondenti shodně uváděli, že do značné míry již participace občanů funguje. Většina respondentů uvedla obvyklé oblasti úspěšné spolupráce obyvatel s městem a také vysvětlila jeden či více úspěšných konkrétních příkladů zapojení občanů, jak je uvedeno v tabulce 3. Metrika „významnost“ byla částečně odvozena i od četnosti výskytu a významu pro město.

Tab. 3: »Vnímané úspěchy stávajícího přístupu

Oblast	Konkrétní přínos	Významnost
Nejčastější oblasti angažovanosti občanů	Návrhy revitalizace veřejných prostor	4,6
	Návrhy participativního rozpočtu	4,5
	Návrhy v oblasti kultury a využití	3,9
Využití znalostí a dovedností občanů	Návrhy na bezpečnostní opatření	4,2
	Podněty v oblasti ochrany životního prostředí	4,1
	Podněty na dopravní obslužnost	3,8

Zdroj: vlastní výzkum

3.4 VO 3 – JAKÁ OČEKÁVÁNÍ (PŘÍNOSY A RIZIKA) BYSTE MĚLI OD MARKETINGOVÉHO KONCEPTU SPOLEČNÉ TVORBY HODNOTY?

Následující výzkumné otázky byly již zkoumány Delfskou metodou, tedy na společném setkání všech respondentů. Možné přínosy byly identifikovány a strukturovány do několika oblastí s posouzením významnosti.

Mnoho identifikovaných přínosů by mělo i sekundární dopady, případně by se prolínalo do více oblastí. V tabulce č. 4 jsou heslovitě znázorněny identifikované možné přínosy a obavy z rizik v pořadí jejich vnímané významnosti. Podrobnější a vysvětlující text následuje pod tabulkou.

Tab. 4: »Vnímané přínosy a rizika konceptu value co-creation

Přínosy	Rizika
Důvěra občanů	Nedostatek času a zdrojů
Zapojení více občanů a jejich know-how	Ne zcela kompetentní zaměstnanci úřadu
Zapojení relevantních občanů	Problémy při vzniku platformy, zejména digitální
Kvalitnější projekty (znalost potřeb občanů)	Možný nezájem občanů
Vznik systému, koncepční práce	Frustrace občanů, že se jejich návrh nerealizoval
Zvýšení kompetencí pracovníků samospráv	Nedostatečná reprezentativnost angažujících se
Zlepšení vzájemných vztahů	Neexistující ukazatele pro hodnocení zaměstnanců
Přeformulování chápání role města a občana	Nebude iniciátor implementace

Zdroj: vlastní výzkum

Komentář k přínosům: Nejčastěji rezonovalo téma zvýšení důvěry občanů díky tomu, že se bude s jejich názory pracovat systematicky, nikoliv jen jednorázově. V očích občanů městský úřad získá na profesionalitě. Je velká pravděpodobnost zapojení více občanů, zejména pak těch s vyšší hodnotou znalostí a dovedností, pokud bude jasný koncept (a nepůjde spíše o nárazovou kampaň někdy sloužící spíše ke zviditelnění). Značným přínosem je, že nebude třeba se spoléhat jen na

názory úředníků, ale občané lépe představí své reálné potřeby – tak by mohly být projekty kvalitnější. Zejména v oblasti plánování městské infrastruktury (lépe porozumět tomu, co je pro občany důležité), ochrany životního prostředí, kulturního a sociálního vyžití, sociálního začleňování – více by se daly reflektovat odlišné potřeby různých komunit a lépe zvládnout inkluzi. Konečně by vznikla nějaká systémová platforma, a to i v digitální a moderní podobě pro kontinuální spolupráci s občany. Bylo by možné lidem ukázat profesionalitu při sběru a zvažování jejich námětů, zvýšit hodnotu jejich názorů. Dále by bylo možné vytvořit programy s oceněním (granty, odměny, soutěže, atd). Určitě by bylo přínosné následné systematické zveřejňování jiných úspěšných projektů zapojení – ať už předchozích, nebo z jiných měst. Bylo by celkově užitečné a přínosné zavedení nějakého systému a mechanismů, jak přistupovat ke vzájemné spolupráci koncepčně. Proniknutí tohoto konceptu mezi všechny zaměstnance úřadu by bylo prospěšné. Bezesporu by došlo k posílení vzájemných vztahů napříč celou komunitou – díky společné práci. Lepší atmosféra v celém městě. Žádoucím důsledkem by bylo přehodnocení chápání města jen jako poskytovatele a občana jen jako příjemce.

Komentář k obavám: Značným limitem jistě bude nedostatek času a zdrojů (investice do organizace setkání, workshopů, facilitace diskusí), nedostatek kvalifikovaných zaměstnanců k těmto aktivitám, jejich případná neochota svou kompetenci v tomto směru rozšiřovat, nedostatek soft-skills u zaměstnanců. Také není zcela jasné, jak by se hodnotil výkon zaměstnanců v tomto směru – podle jakých ukazatelů? Panovala také obava z druhé strany – aby se nezapojovalo jen pár aktivních jednotlivců, ale jednalo se o reprezentaci celé komunity. Zmíněny byly i obavy, že ne všechny návrhy lze realizovat, a tedy aby následně občané svou angažovanost nepovažovali za marnou. Součástí vnímaných obav je i to, že i přes všeobecný souhlas a možné nadšení pro přijetí tohoto konceptu nebude nakonec dostatek „hybných sil“, tedy iniciátorů a realizátorů implementace.

3.5 VO 4 – JAKÉ JSOU MOŽNOSTI PŘEKONÁNÍ PŘEKÁŽEK A IMPLEMENTACE?

Z původního výzkumného souboru čítajícího 21 respondentů se druhé fáze, ve které proběhlo toto hodnocení, zúčastnilo pouze 19. Jejich finální názor po pro-

běhlých diskusích v rámci Delfské metody je rozložen následovně (tabulka 5)

Tab. 5: »Názor na smyslnost zavedení konceptu value co-creation

N = 19	Rozhodně ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Rozhodně ne
Abs. četnost	12	6	1	0	0
Rel. četnost	63,2 %	31,6 %	5,2 %	0 %	0 %

Zdroj: vlastní výzkum

Výsledky jsou lze považovat za poměrně přesvědčivé ve prospěch smyslnosti a užitečnosti marketingového konceptu value co-creation v podmínkách městských samospráv. Proto bylo přikročeno k dalšímu kroku – diskuzi o opatřeních a manažerském řešení možných problémů.

1) PROBLÉM: ORGANIZACE A ŘÍZENÍ PARTICIPATIVNÍCH PROCESŮ

Výrok 1 „Jedním z největších problémů vidím v organizaci a moderování/řízení participativních procesů.“

Možnost řešení:

Vytvoření specializovaných týmů pro facilitaci participace, které by se skládaly z pracovníků se zkušenostmi v řízení projektů a facilitaci diskusí.

Školení pro zaměstnance městské správy zaměřená na techniky facilitace a moderace.

Využití a přizpůsobení specializovaných metodik, které by usnadnily produkční diskuze (např. metoda design thinking).

2) PROBLÉM: ČASOVÉ A ROZPOČTOVÉ OMEZENÍ

Výrok 2 „Zapojení občanů vyžaduje čas a prostředky.“

Možnost řešení:

- Vytvoření partnerství s místními organizacemi, školami nebo neziskovými skupinami, které by mohly pomoci facilitovat setkání a zapojení – na bázi dobrovolnictví
- Využití digitálních nástrojů pro online zapojení (např. webové platformy pro diskuse a zpětnou vazbu) ke snížení potřeby fyzických setkání – nutnost počáteční investice

- Plánování participativních akcí ve spojení s již plánovanými městskými akcemi, aby se snížily náklady a časové požadavky – synergie
- Regulérní rozpočtová položka – zakomponovat do rozpočtu obce s případnou možností grantů či dotací

3) PROBLÉM: NEDOSTATEK REPREZENTATIVNOSTI V ZAPOJENÍ OBČANŮ – MOTIVACE

Výrok 3 „Účastní se často pouze aktivní jednotlivci, zatímco hlasy širší komunity jsou opomíjeny.“

Možnost řešení:

- Organizace cílených a inkluzivních marketingových kampaní zaměřených na různé demografické skupiny, aby se zajistilo, že se zapojují lidé z různých sociálních a ekonomických vrstev.
- Poskytování různých forem zapojení (např. anonymní dotazníky, veřejné diskuse, online platformy) pro oslovení širokého spektra obyvatel.
- Vytvoření poradních skupin složených z členů různých komunit, které by představovaly různé hlasy a navrhovaly, jak zapojení zlepšit.

4) PROBLÉM: OBAVY O ZTRÁTU KONTROLY NAD ROZHODOVACÍMI PROCESY

Výrok 4 „Rozhodování necháme v rukou občanů, ale odpovědnost ponese me my?“

Možnost řešení:

- Jasné vymezení rolí a očekávání mezi městskou správou a občany už když se představuje koncept value co-creation. Osvojit si transparentní postupy rozhodování.
- Vytvoření kultury, kde je otevřená komunikace, a kde by se zdůraznilo, že rozhodující pravomoci zůstávají v rukou městské správy, zatímco občané poskytují cennou zpětnou vazbu.
- Pravidelně informovat občany o výstupech a rozhodnutích spolupracujících projektů a ukazovat, jak byly jejich názory zohledněny.

5) PROBLÉM: VZESTUP VEŘEJNÝCH OČEKÁVÁNÍ

Výrok 5 „Občané ale budou očekávat, že každý jejich návrh bude implementován.“

Možnost řešení:

- Nastavení vhodné komunikace. Zdůraznění, že ne všechny návrhy mohou být realizovány, ale že každý názor je důležitý.
- Poskytování pravidelných aktualizací občanům o tom, které návrhy byly přijaty, a které ne, včetně důvodů. Tím se občanům umožňuje vidět, jak jejich příspěvky ovlivnily rozhodnutí.
- Zahrnutí zásadních informací a faktů do diskusí, aby občané lépe rozuměli, proč některé návrhy nejsou implementovány, a jaké faktory hrají roli v rozhodovacím procesu. Např. zahrnovat rozpočet, dostupné zdroje či technické omezení.
- Rozšířit náplň činnosti příslušných komisí/výborů (např. finanční) o tzv. „komunikační povinnost“ – zejména z pohledu vysvětlování a zdůvodňování, vedení zpětné vazby

Konkrétní realizovatelné možnosti, které z diskuze vyplynuly jsou orientovány především do online prostředí a mají tendenci spoléhat na technologie. Jedná se o vytvoření specializované webové platformy nebo aplikace zaměřené na participaci občanů, kde by mohli sdílet názory, návrhy a zpětnou vazbu k plánovaným projektům. Veřejná správa by měla možnost zveřejňovat nové návrhy a myšlenky, platforma by obsahovala nástroje pro anonymní hlasování nebo komentování návrhů a dále sekci pro diskusi, kde by lidé mohli sdílet myšlenky nebo klást otázky. Další možností je vytvoření interaktivní mapy města, na které by občané mohli označovat místa, které vyžadují zlepšení nebo mají specifické potřeby. Uživatelé mohou přidávat komentáře nebo fotky k určitým lokalitám. Město může reagovat na tyto příspěvky a poskytovat aktualizace.

Sociální média jako kanál zapojení je často využíván již dnes například prostřednictvím Facebooku, Twitteru nebo Instagramu. V konceptu spoluvytváření hodnoty je potřeba posunout komunikaci do obousměrné aktivity. Na sítích mohou být sdíleny aktualizace a vyzývání lidí k interakci, pravidelné ankety a dotazníky zaměřené na konkrétní městské otázky. Motivační je např. sdílení úspěšných příkladů participace a projektů na sociálních sítích.

Tento přístup může vyloučit z participace některé skupiny obyvatel, proto je vhodné ho doplňovat dalšími způsoby komunikace.

Organizace online a offline setkání je z těch časové i organizačně náročných nástrojů. Zavedení rutiny a pravidelnosti toto značně usnadňuje. Výhodou je umožnění real-time dotazů a diskusí s odborníky nebo zástupci městské správy. Důležité je zajistit, že každý občan má možnost se podílet, i pokud nemůže být fyzicky přítomen.

Důležitým prvkem motivace zapojení občanů je edukativní a informační kampaň na zvyšování povědomí o spoluúčasti a hodnotě zapojení veřejnosti. Součástí by byly vzdělávací workshopy zaměřené na občanskou angažovanost a význam value co-creation či distribuce materiálů (např. letáky, videa) o projektech, které byly realizovány na základě zpětné vazby obyvatel. Náročnějším, ale pro určité skupiny velmi účinným nástrojem mohou být různé odměny a uznání, tj. vytvoření systému odměn pro občany za jejich aktivní zapojení, například formou certifikátů, veřejného uznání nebo dokonce symbolických cen nebo vytvoření soutěží pro nejlepší návrhy a podněty.

Zajištění kvalitní zpětné vazby na podněty a návrhy občanů, které byly zaslány je základní prevencí frustrace a důležitým prvkem dlouhodobé angažovanosti občanů. Poskytování pravidelných aktualizací o tom, jak byly názory občanů zohledněny v rozhodovacích procesech a příklady reálného implementace návrhů občanů v projektové práci města by měly být součástí komunikace. Tento prvek je důležité komunikovat jak v online, tak v offline prostředí – v rámci interaktivních map, offline setkání, letáčky atd.

4 ZÁVĚR A DISKUSE

Celkově lze konstatovat, že přechod městských samospráv na marketingový model value co-creation lze doporučit. Byly zmapovány stávající aktivity v oblasti interakce samosprávy města s občany, kde už i za stávajícího stavu není pochyb, že pokud obyvatelé cítí, že mají vliv na to, jaké služby se poskytují, a mohou přispívat k jejich návrhu, stávají se aktivními účastníky (spolutvůrci), nikoliv jen pasivními příjemci služeb. Již v dnešní podobě zaznamenávají města úspěchy ze spolupráce s občany. Obyvatelé mohou přispět svými znalostmi či vysvětlením svých potřeb k tomu, že jsou městské projekty kvalitnější a pro občany přínosnější.

Největší bariérou ve využívání stávajících přístupů interakce s občany je značná nesystémovost, nahodilost a nekonceptnost, nedaří se zachovat kontinuitu,

což částečně demotivuje občany k další angažovanosti. Jak v tomto výzkumu, tak i v rámci literární rešerše, bylo identifikováno mnoho oblastí, kde by implementace konceptu společné tvorby hodnoty byla nesmírně přínosná. Největší očekávání by zástupci městských samospráv měli od posílení důvěry, zkvalitnění projektů a díky koncepční a systémové práci by se měnilo vnímání městských úřadů tak, že jsou spíše facilitátory a partneři, nikoli pouze dodavateli.

Celkově lze konstatovat, že koncept spoluvytváření hodnoty má v České republice ve městech o velikosti 20–50 tis. obyvatel značný potenciál a jeho aplikace by byla žádoucí i vítaná.

5 LIMITY

Výzkum probíhal u samospráv měst s počtem obyvatel 20-50 000 obyvatel, problematika je tedy zúžena jen na tento typ samospráv a výsledky a návrhy nelze automaticky vztahovat na větší města, nebo naopak města a vesnice, kde může být provázanost samospráv a občanů založena na občanské bázi.

Tato studie se věnuje konceptu zapojení občanů, i když pro společnou tvorbu hodnoty je relevantní zapojení více stakeholderů. I když byla v rámci hloubkových rozhovorů i při Delfské metodě problematika zapojení dalších subjektů několikrát zmíněna, nebyla zařazena do hlavních výstupů výzkumu.

Pro zapojení občanů by bylo možné využít další podobné teorie, ať už velice podobný koncept nazvaný value co-production, nebo citizen engagement (odvozeno od customer engagement) a mnoho dalších. Mezi uvedenými teoriemi existují značné průniky. Limitem tedy je i roztržitost terminologie v této oblasti.

Nebylo bráno v úvahu možné využití AI v procesu společné tvorby hodnoty, ačkoliv již mnoho výzkumů prokázalo tuto potřebu, např. autory Chandrou a Rahmanem (Chandra, Rahman, 2024).

LITERATURA

- ANTHONY, B. (2024). The role of community engagement in urban innovation towards the co-creation of smart sustainable cities. *Journal of Knowledge Economy*, 15, s. 1592–1624. <https://doi.org/10.1007/s13132-023-01176-1>
- CAO, H. and KANG, C. I. (2022). A citizen participation model for co-creation of public value in a smart city. *Journal of Urban Affairs*, 46(5), s. 905–924. <https://doi.org/10.1007/s13132-023-01176-1>

doi.org/10.1080/07352166.2022.2094799

CHANDRA, B. and RAHMAN, Z. (2024). Artificial intelligence and value co-creation: A review, conceptual framework and directions for future research. *Journal of Service Theory and Practice*, 34(1), s. 7–32.

ENGAGE2020 (2014). Public engagement methods and tools. Engage2020 Consortium. Dostupné z: <http://engage2020.eu/media/D3-2-Public-Engagement-Methods-and-Tools-3.pdf> [citováno 30. 6. 2025].

HOOD, C. C. and JACKSON, M. W. (1991). The new public management: A recipe for disaster. *Canberra Bulletin of Public Administration*, 64, s. 16–24.

JOHN, S. P. and SUPRAMANIAM, S. (2024). Value co-creation research in tourism and hospitality management: A systematic literature review. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 58, s. 96–114.

Ministerstvo vnitra ČR (2019). Koncepce rozvoje veřejné správy na období let 2021–2030: Klientsky orientovaná veřejná správa 2030. Dostupné z: <https://mv.gov.cz/clanek/koncepce-klientsky-orientovana-verejna-sprava-2030.aspx> [citováno 30. 6. 2025].

Ministerstvo vnitra ČR (2024). Doplnění koncepce rozvoje veřejné správy: Klientsky orientovaná veřejná správa 2030. Dostupné z: <https://mv.gov.cz/soubor/koves-2030-doplneni-koncepce-rozvoje-vs-klientsky-orientovana-verejna-sprava-2030-20240611-pdf.aspx> [citováno 30. 6. 2025].

MOORE, M. H. (1997). *Creating public value: Strategic management in government*. Cambridge, MA: Harvard University Press. ISBN 9780674248786.

MOORE, M. H. (2021). Creating public value: The core idea of strategic management in government. *International Journal of Professional Business Review*, 6(1), s. 1–2.

OECD (2023). *Engaging citizens in innovation policy: Why, when and how?* OECD Science, Technology and Industry Policy Papers, č. 149, červen 2023. Paris: OECD Publishing.

OSBORNE, S. P., RADNOR, Z. and STROKOSCH, K. (2016). Co-production and the co-creation of value in public services: A suitable case for treatment? *Public Management Review*, 18(5), s. 639–653. <https://doi.org/10.1080/14719037.2015.111927>

PAYNE, A., STORBACKA, K., FROW, P. and KNOX, S. (2008). Managing the co-creation of value. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 36, s. 83–96. <http://doi.org/10.1007/s11747-008-9111-1>

[ps://doi.org/10.1007/s11747-007-0070-0](https://doi.org/10.1007/s11747-007-0070-0)

PRAHALAD, C. K. and RAMASWAMY, V. (2004). Co-creation experiences: The next practice in value creation. *Journal of Interactive Marketing*, 18, s. 5–14. <https://doi.org/10.1002/dir.20015>

PRAHALAD, C. K. and RAMASWAMY, V. (2000). Co-opting customer competence. *Harvard Business Review*, 78, s. 79–90.

ROWE, G. and WRIGHT, G. (1999). The Delphi technique as a forecasting tool: Issues and analysis. *International Journal of Forecasting*, 15(4), s. 353–375.

SCUTARIU, P. and MANGELOVSCI, I. (2022). Citizen participation in the public decision-making process at the level of the local public administration. *European Journal of Law and Public Administration*, 9(1), s. 48–59. <https://doi.org/10.18662/eljpa/9.1/169>

TORFING, J., SØRENSEN, E. and RØISELAND, A. (2019). Transforming the public sector into an arena for co-creation: Barriers, drivers, benefits, and ways forward. *Administration & Society*, 51(5), s. 795–825.

WONG, J. W. C. and LAI, I. K. W. (2019). The effects of value co-creation activities on the perceived performance of exhibitions: A service science perspective. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 39, s. 97–109. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2019.03.003>

ZADEH, A. H., ZOLFAGHARIAN, M. and HOFACKER, C. F. (2019). Customer–customer value co-creation in social media: Conceptualization and antecedents. *Journal of Strategic Marketing*, 27(4), s. 283–302..

Ing. Kamila Tišlerová, Ph.D.

Ambis, katedra Marketingu a cestovního ruchu

Email: kamila.tislerova@ambis.cz

Ing. Zuzana Kvítková, Ph.D.

Ambis, katedra Marketingu a cestovního ruchu

Email: zuzana.kvitkova@ambis.cz

Socioekonomické a humanitní studie jsou odborný recenzovaný časopis, jehož posláním je na vysoké odborné úrovni prezentovat výsledky vědecko-výzkumné práce autorů z oblasti socioekonomických a humanitních věd. Časopis je na Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v České republice a je zařazen do mezinárodních databází ERIH PLUS, EBSCO a ICI Journals Master List database.

Články publikované v *Socioekonomických a humanitních studiích* mají charakter původních statí, diskusních příspěvků nebo recenzí odrážejících aktuální stav bádání v oblasti sociálních, ekonomických a humanitních věd. Předpokládá se, že příspěvek nabízený k uveřejnění nebyl dosud nabídnut jinému vydavateli.

Obsah rukopisů posuzují anonymně minimálně dva nezávislí recenzenti a projednává redakční rada časopisu. O výsledku recenzního řízení uvědomí redakce autora písemně. Na uveřejnění článku neexistuje právní nárok.

Podrobné pokyny najdete na webové stránce: sehs.ambis.cz.

Socio-Economic and Humanities Studies is a scientific journal. Its mission is to present the results of scientific research work and activities of authors in the field of socio-economic sciences and humanities. The journal is listed on the List of Peer-Reviewed Non-Impacted Periodicals issued in the Czech Republic and included in international databases ERIH PLUS (The European Reference Index for the Humanities and the Social Sciences), EBSCO and ICI Journals Master List database.

Manuscripts published in this journal have the character of articles, discussion papers and reviews, reflecting the current state of research in social sciences and humanities. It is assumed that any article offered for publication has not been offered for publication to any other publisher.

The content of each manuscript is assessed anonymously by at least two independent reviewers and discussed by the editorial board of the journal. The editor informs the author about the outcome of the review process. No legal obligation exists to publish any submitted paper.

Detailed information can be found at: sehs.ambis.cz.

